

ARCHITECTS' COUNCIL OF EUROPE
CONSEIL DES ARCHITECTES D'EUROPE

Arhitektuur ja elukvaliteet

1. Arhitektikute Euroopas on pühendunud **Lissaboni strateegia** eesmärkide elluviimisele, et saavutada maailma kõige konkurentsivõimelisemat teadmistel põhinevat majandust, juhul kui võetakse vastu ja rakendatakse terviklikku ja integreeritud poliitikat, mis tagaks tulemusliku ning säästva elukeskkonna.
2. Arvestades selle üliolulist mõju Euroopa Liidu majandusele ja ühiskonnale, väärib ehitussektor kõikides oma tahkudes Euroopa Liidu poliitika erilist tähelepanu. Selle sektori puhul tuleb enam investeerida **uurimis- ja arendustegevusse**, et oleks võimalik rahuldada ühiskonna pidevalt kasvavalt nõudmisi ning kindlustada seeläbi sektori konkurentsivõime tulevikus nii Euroopa Liidu kui ka ülemaailmsel tasandil.
3. Projekteerimis- ja ehitussektori elujõulisust toetavad arvukad **väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted**, mille vahendusel enamik arhitekthe tegutseb. Selleks et sektor oleks võimeline rahuldama ühiskonna vajadusi ka tulevikus, on ülioluline just praegu rakendada põhjalikult kaalutletud poliitikat, mis arvestaks nende ettevõtete iseloomuga.
4. Kuna ühiskond üldiselt, aga eriti just kodanikud on arhitektuuriteenuste tulemuste suhtes nii kliendid kui ka tarbijad, on hädavajalik, et iga tasandi riiklik poliitika püüdleks **hoonete ja avaliku ruumi kvaliteeti** väärtustava ühiskonna poole. Peale selle on tähtis hakata arendama teadlikkust ja arhitektuuriväärtuste mõistmise võimet nii varajases haridusstaadiumis kui võimalik, alustades lasteaiast ja jätkates läbi kõikide kohustuslike kooliastmete.
5. On oluline, et Euroopa Liidu teadusprogrammid oleksid tulevikus korrektselt formuleeritud ning et nad hõlmaksid tähtsaid teemasid nagu elukvaliteet, linnakeskkond, kultuuriväärtuslikud ehitised, olemasolevad hooned ja uuenduslikud lähenemisviisid ehitustegevuses – **ühe sõnaga arhitektuuri**. Veelgi enam, Euroopa Arhitektide Nõukogu kutsub Euroopa Komisjoni üles arvestama selliste uurimuste tulemustega kõikides elukeskkonda puudutavates poliitilistes ettepanekutes.
6. Nii riigi- kui eraomandis olevate hoonete säästlikkus ja avalike kohtade turvalisus mõjutavad suuresti kodanike heaolu ja seeläbi ka ühiskonna sotsiaalset struktuuri. Seetõttu on oluline, et kõiki **jätksuutlikkusega seotud aspekte** – sotsiaalmajandust, kultuuri ja keskkonda – võetaks elukeskkonna arendamisel arvesse. Selles osas muutub arhitektide jaoks ülioluliseks kogu ametiaja kestes pidev kutsealane enesetäiendamine, mis aitab nende teadmistel ja oskustel sammu pidada tehnoloogia, ühiskonna ja õigusliku keskkonna muutustega.
7. Kvaliteetne tulemus on iga ehitusprojekti puhul suurel määral heade töömeetodite kasutamisest ja headest suhetest **kõikide projekti osapoolte** vahel. Arhitekti ja teiste asjaosaliste integreeritud ja piisav kaasamine projekti kõikides etappides on ülioluline selleks, et tagada järjepidevus, efektiivsus ja kvaliteet kõikides projektiga seotud protsessides.
8. Ehitiste mõju hindamine keskkonnale, omandades ja kasutades võtme tähtsusega meetodeid, on tuleviku elukvaliteedi seisukohalt esmatähtis ülesanne. EAN usub, et **kasutus kulu ja kasutustsükli analüüsi** meetodite toetamine ja rakendamine on nende eesmärkide saavutamisel ülioluline. Seetõttu julgustab EAN kõikidele riigihankelepingutele lisama hindamiskriteeriumeid, mis võtavad arvesse keskkonna, kvaliteedi ja kasutustsükliga seotud tegureid, selleks et tagada tehtud kulutuste juures maksimum tulu ühiskonnale kui tervikule.
9. Selleks et arhitektuuriteenust valitaks **kvaliteedi põhjal**, peaks arhitektidevaheline konkurents tuginema eelnevalt kokkulepitud kriteeriumidele, mis hõlmavad asjatundlikkust ja kogemusi, kuid ei sisalda hinda. Kõikvõimalike menetluste hulgast propageerib EAN **arhitektuurivõistlusi (ideekonkurse)** kui suurepäraseid meetodeid kutsealase konkurentsi tihendamiseks, toetades samal ajal kvaliteedi parandamist ja suuremat uuenduslikkust arhitektuuriteenuste hankeprotsessis.
10. Euroopa Arhitektide Nõukogu tunnustab uute riigihanke mudelite väljatöötamist väärtuslikkust, kuna ühiskonna heaolu ja elujõulisust sõltuvad suuresti kvaliteetsete rajatiste olemasolust ja nende kättesaadavusest üldsusele. Elukeskkonna kõrge arhitektuurse kvaliteedi saavutamise eesmärk, mille kaudu aidatakse kaasa ka elukeskkonna jätkusuutlikkusele, nõuab, et arhitektuuriteenuseid osutataks majanduslikest ja otsestest huvidest nii sõltumatu kui vähegi võimalik. Seetõttu ei või **riigigorganid** uute hankeudeliste rakendamisel taganeda oma **kohustusest** kindlustada nende poolt toetatavate projektide pikaajaline arhitektuurne kvaliteet.
11. Uute **Euroopa Liidu riigihankemääruste** ülevõtmine liikmesriikide õigusesse langeb ajaliselt kokku struktuurifondide uue perioodi algusega laienenud Euroopa Liidus. See pakub suurepärase võimaluse astuda vajalikke samme selleks, et võrrelda ühenduse finantseerimist ja elukeskkonna jätkusuutlikkuse reaalselt saavutamist.
12. **Linnakeskkonna** uue poliitika loojate mobiliseerimine on väga oluline, selleks et luua elujõulist tulevikku kõikide kodanike jaoks. EAN töötab ka edaspidi aktiivselt selle eesmärgi saavutamise nimel ning annab oma panuse tagamaks, et parlamendiliikmetele ja poliitiliste otsuste tegijatele oleks kõnealuste probleemidega seotud teadmised ja asjatundjate ekspertiis paremini kättesaadavad.
13. Selleks et saavutada elukvaliteedi tõusu meie linnapiirkondades, tuleb esmalt tagada kõrgel tasemel koostoime ja koostöö **linnade ja regioonide** vahel. Sellest vaatevinklist lähtudes on edasiste ühiste tegevuste sobivaks aluseks Euroopa ruumilise arengu plaanis toodud poliitilised juhtnöörid.
14. Kvaliteetne ja jätkusuutlikkuse põhiprintsiipe järgiv arhitektuur on eeltingimuseks meeldiva ja elujõulise ehitatud keskkonna tekkele, mis vastaks **meie kodanike** tegelikele vajadustele ja **põhjendatud püüdlustele**. Kvaliteetset arhitektuuri tuleb pidada hästi läbimõeldud linnapoliitika põhikoostisosaks, mitte linnaruumi kaunistuseks.
15. Kuna linnaarenduspoliitikal on nii sügav mõju, peab Euroopa Liidu linna planeerimise, projekteerimise ja majandamise poliitika välja töötamisel kaasatud olema kõik huvigrupid, et tekiks ühine vastutus elukeskkonna kvaliteedi eest, sarnaselt juhtimise hea tava põhimõtetega.
16. Selleks et anda tarbijale piisavalt teavet selliste intellektuaalsete teenuste iseloomu ja maksumuse kohta, mida on vaja ehitatud keskkonna loomiseks, on vaja Euroopa ühenduse õiguses luua ja kehtestada kohased informatsioonisüsteemid. Sellised süsteemid, sealhulgas need, mis põhinevad ajaloolisel informatsioonis, võimaldaksid **tarbijal** enne otsuse tegemist võrdlevalt analüüsida eri teenusepakujate teenuste kvaliteeti, et tagada siseturul nõuetekohane konkurents.
17. Arhitekti elukute on alati väärtustanud rikkust, mille on kaasa toonud professionaalide ja teenuste vaba liikumine. Arhitektikute toetab vaba liikumise eesmärke, mille aluseks on hariduse ja koolituse kõrge standardid ning proportsionaalsed tagatised, mis tunnustavad vajadust sellise liikumise reguleerimise järele. Siiski võib tarbijale pakutava teenuse kvaliteedi vastastikuse tunnustamise printsiip olla efektiivne vaid juhul, kui see baseerub **kvalifikatsioonil**, mida on asjakohaselt hinnatud ja mille osas on kokku lepitud.
18. EAN toetab kvaliteetset arhitektuuriharidust, mis on kooskõlas Bologna mudeliga ja baseerub vähemalt **viieaastasel** ülikooliõpingutel. Selline haridus peaks tagama teadmiste ja oskuste omandamise kujul, mis on ära toodud arhitektide direktiivi artiklis 3; sellisele haridusele peab järgnema vähemalt kahe aasta pikkune praktilise kogemuse omandamine, enne kui iseseisvalt arhitektipraktisega alustada saab. See kord vastab arhitektipraktise rahvusvahelistele soovituslikele standarditele, mille on ühehäälselt vastu võtnud Rahvusvaheline Arhitektide Liit.
19. Arhitektuuri mõju ühiskonnale on fundamentaalse tähendusega elukvaliteedi osas. Seetõttu oleks sobiv, kui arhitektide haridustaseme kvaliteeti puudutavaid kolmepoolseid konsultatsioone peetakse ka pärast arhitektide direktiivi põhimõtete lisamist kavandatavale kutsekvalifikatsioonide tunnustamise horisontaalsele direktiivile.
20. Arhitektuur on iga riigi **ajaloo, kultuuri ja elulaadi põhiline tunnusjoon**; arhitektuur on inimeste igapäevaelus kogetav ülioluline kunstiline väljendusvahend, mis loob tuleviku kultuuripärandi. Ühiskonda ja kultuuri määravateks tunnusjoonteks on kuuluvustunne ja identiteet. Arhitektuuriline väljendus on sageli selliste kultuuriliste ja ühiskondlike vajaduste kandjaks ja seetõttu on tähtis, et selliseid olulisi mõjutusi võetaks projekteerimisel ka arvesse.
21. **Euroopa Arhitektide Nõukogu usub** kindlalt, et arhitektuuri kvaliteeti ja arhitektuuriteenuste spetsiifilist iseloomu tuleb arvesse võtta igasuguse Euroopa Liidu poliitika, kõikide meetmete ja programmide puhul, nagu seda nõuab Euroopa Ülemkogu, viies sel moel ellu Euroopa arhitektuuripoliitikat.

See raamat on pühendatud
Hervé Nourissat' (1946–2003) mälestusele

Arhitektuur ja elukvaliteet

Euroopa Arhitektide Nõukogu poolt 2004. aastal välja antud poliitiline tegevuskava

Euroopa Arhitektide Nõukogu (EAN) on Brüsselis asuv organisatsioon, mille liikmeskonda kuuluvad raamatu ilmumise ajal kõigi 25 Euroopa Liidu liikmesriigi ja enamiku kandidaatriikide, lisaks Šveitsi ja Norra riigiorganite esindajad ja arhitektide kutseorganisatsioonid. Sellisena esindab see organisatsioon ligikaudu 450 000 Euroopa arhitekti. Euroopa Arhitektide Nõukogu asutati 1990. aastal ja selle peamiseks ülesandeks on arendustööde jälgimine ja mõjutamine ELi tasandil, erilist tähelepanu pööratakse Euroopa Liidu poliitilisele tegevusele ja otsustele, millel on otsene mõju arhitektuurile, arhitektuurialasele praktikale, poliitikale ja hoonestatud keskkonnale.

Täiendava informatsiooni saamiseks vaadake: www.ace-cae.org või võtke ühendust peasekretär Alain Sagne'iga e-posti aadressil: info@ace-cae.org

Architects' Council of Europe – Conseil des Architectes d'Europe
Rue Paul Emile Janson 29
B-1050 Bruxelles, Belgium
Telefon: +32 2 543 1140
Faks: +32 2 543 1141
E-post: info@ace-cae.org
Kodulehekülg: www.ace-cae.org

Käesoleva raamatu on välja töötanud Euroopa Arhitektide Nõukogu üldkogu volitatud töörühm.

Teksti autoriteks on Kristin Kerstein (Berliinist) ja EANi töörühm järgmises koosseisus:
Leopoldo Freyre – esimees 2004;
Katarina Nilsson – esimees 2003;
Alain Sagne – peasekretär;
Adrian Joyce – vanemnõunik;
Eoin O'Cofaigh, 1995. aastal ilmunud EANi valge raamatu autor, töörühma erinõunik.
Olulise panuse raamatu valmimisse andsid ka Christoph Münzer ja Philippe Boille.
EAN tänab kõiki, kes tegid lõppteksti kohta märkuseid: Marc Santens, Utz Purr, Ralf Lottes, Thomas Maibaum, Georg Pendl ja Jan Ketelaer ning assistendid Caroline Andre ja Dominique Depasse.

Prantsuskeelne versioon: ACCENTS & Alain Sagne.
See raamat on valminud järgmiste heldete sponsorite abiga:
Prantsusmaa kultuuri- ja kommunikatsiooniministeerium,
Belgia prantsuskeelse kogukonna ministeerium,
Belgia flaamikeelse kogukonna ministeerium.

ISBN: 2930164-01-8

Hind: 6.00 eurot

Tekst © Architects' Council of Europe – Conseil des Architectes d'Europe

Küljendus: Per Lander, Stockholm

Trükitud: Hayez, Brüssel, 2004

Sisukord

Eessõna

Sissejuhatus

1. peatükk. Euroopa 2010

Teadmistel põhinev konkurentsivõimeline majandus

Elukeskkonna üldine jätkusuutlikkus

2. peatükk. Taustsüsteem poliitikale ja selle peamistele huvigruppidele

Ehitussektor

Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ja käsitööettevõtted

Vabade elukutsete sõltumatus

Arhitektipraksise spetsiifilised tunnused

3. peatükk. Elukeskkonna üldise jätkusuutlikkuse saavutamine

Säästva arengu kultuurilised aspektid

Asjakohane haridus ja kõikide tasandite informeeritus

Uute teadmiste olulisus – innovatsioon, teadustegevus ja pidev kutsealane enesetäiendamine

Säästlik ehitustegevus

Sarnased algatused

Hindamisvahendid ja indikaatorid

Vajadus tervikliku ja integreeritud lähenemise järele linnaruumis

4. peatükk. Heade lahenduste rakendamine

Kvaliteedi saavutamise vahendid ja protsessid

Kvaliteedipõhised valikuprotsessid

Uued hankemeetodid

Kliendina on avaliku sektori esindajal eriline vastutus ühiskonna ees

5. peatükk. Võtmeküsimus: linnakeskkonna kvaliteet

Asjakohane tegevusraamistik: linnad

Pakiline vajadus: heal tasemel juhtimine

6. peatükk. Tarbijakaitse tagamine siseturul

Vajadus piisava regulatsiooni järele

Liikumine ja kvalifikatsiooni tunnustamine

7. peatükk. Euroopa arhitektuuripoliitika poole

Euroopa arhitektuuripoliitika foorum

Lõppsõna

Arhitektuuripoliitikate bibliograafia

Märkused 32

Euroopa Arhitektide Nõukogu liikmesorganisatsioonide nimekiri

Eessõna

1994 – Euroopa Arhitektide Nõukogu (EAN) asub ette valmistama valget raamatut pealkirjaga „Arhitektuur ja Euroopa homme”. See teatmeteos, mis kahtlemata tähistab olulist ajajärku, avaldati 1995. aasta lõpus nii inglise kui ka prantsuse keeles ja tõlgiti seejärel paljudesse teistesse, peamiselt Euroopa keeltesse, kuid muuhulgas ka türgi, vene ja hiina keelde.

Esiteks lihtsustas valge raamat kõikide Euroopa Arhitektide Nõukogu poolt esindatud organisatsioonide koondumist ümber selle põneva projekti – mis on keeruline ülesanne, kui arvesse võtta, et kultuuritaust, poliitiline struktuur ja haldustava on iga riigi puhul erinev; mainimata ei saa jätta ka selle intellektuaalse kutseala traditsiooniliselt tugevaid individuaalseid omadusi. Tegelikult saavutati suhteliselt kergesti üksmeel selles, et teatmeteos peaks sisaldama tõsiseltvõetavat analüüsi, eriti just selles vallas, mis puudutab Euroopa jõuetuid poliitilisi püüdlusi mõjutada elukvaliteeti ja elukeskkonna kvaliteeti. Samal ajal valitses kõikidel vastutavatel tasanditel üksmeel tulevikus saavutatavate eesmärkide ja soovitude osas.

Teiseks innustas Euroopa Arhitektide Nõukogu valge raamat laiaulatuslikke arutelusid nii Euroopas kui ka väljaspool Euroopat. Mitmes Euroopa riigis oleme märganud mitmesuguste vabatahtlike riiklike arhitektuuri tegevuskavade ilmumist. Mõned suuresti erineva kultuuritaustaga riigid, nagu näiteks Soome ja Prantsusmaa, on võtnud initsiatiivi ja algatanud valitsustevahelise foorumi, et arutada neid tegevuskavasid. Foorumi töö muutub praegu tihedamaks, kuid tähelepanu väärib asjaolu, et see on juba kaasa toonud olulise poliitilise dokumendi vastuvõtmise Euroopa Ministrite Nõukogu poolt 2001. aastal; see dokument sisaldab otsust linna- ja maakeskkonna arhitektuurikvaliteedi kohta. Huvitav on sealjuures see, et selle töö tegid ära kultuuriministrid, kuigi see otsus rõhutab majanduslike ja sotsiaalsete tegurite tähtsust arhitektuuri suhtes ja arhitektuuri ning linnapoliitika, linnaruumi arengupoliitika ja keskkonna vastastikust mõju.

2004 – kümme aastat on möödunud ja me oleme olnud sunnitud mõistma kahte asjaolu. Selle aja jooksul on toimunud väga olulisi poliitilisi muutusi, mis on omakorda mõjutanud tegevuskavasid nii riikides eraldi kui ka Euroopa tasandil, samal ajal on meie kodanike elukeskkonna kvaliteedi parandamise osas olnud vähe tegelikke edusamme. See on nii, kuigi informeeritus selles osas on märkimisväärselt suurenenud, samas on tuleviku poliitilised tendentsid lootustandvamad. Tegelikult on just olukorra tõsidus ja pakilisus, eriti just linnakeskkonna puhul, see, mis paneb tegutsema, seni kuni jätkub ebapiisavate tegevuskavade ja meetmete kasutamine.

Püüd saada kasu Euroopa siseturust, liidu laienemine uutesse liikmesriikidesse ja globaliseerumine on peamised majanduslikud, sotsiaalsed ja kultuurilised väljakutsed. Nendele lisaks veel ressursside vähenemine, linnapiirkondade regenereerimine ja uuendamine, elatustaseme langus, sotsiaalne eraldatus ja tarbijakaitse.

Kõik eelnimetatu muudab hädavajalikuks aktiivse koostöö üle Euroopa. See nõuab uusi lähenemisviise, innovatiivseid ja ühiseid lahendusi, mille eesmärgiks on kõikide Euroopa kodanike elukvaliteedi märkimisväärne parandamine. Kodanikuühiskonna ja eriti just kutseorganisatsioonide aktiivne kaasamine nende probleemidega tegelemisse peab saama

tegelikkuseks. Kuni me pole seda eesmärki saavutanud, jääb pilt Euroopa majanduslikust, sotsiaalsest ja poliitilisest kasvust vääraks. Elukeskkond on ülioluline koostisosa ja see peegeldab ühiskonna arengutaset. Tasub meeles pidada ka tõsiasja, et me kõik veedame peaaegu 90% oma ajast hoonetes või siis hoonestatud keskkonnas!

Käesoleva tegevuskava „Arhitektuur ja elukvaliteet” peamiseks eesmärgiks on panna poliitikud, otsusetegijaid ja ka kutseala professionaalid märkama tungivat vajadust ühendada elukvaliteedi parandamisega seotud poliitilised eesmärgid, mis ühelt poolt hõlmavad majanduse arengut ja konkurentsivõimet ning teiselt poolt säästvust. Ei tohiks olla kahtlust, et järgmised paar aastat on üliolulised nende eesmärkideni jõudmisel.

Euroopa tuleviku seisukohalt suurte võimaluste ajajärgul, mis on seotud põhiseaduse ja liidu laienemisega, tuleb meil uuesti üle vaadata olemasolevad ideed ning rakendada elukvaliteediga seotud tegevuskavade ja finantsvahendite osas lähenemisviise, mis on nii praktiliselt rakendatavad kui ka reaalselt teostatavad. See kõik tuleb saavutada meie 450 miljoni kodaniku igapäevaelu tulevikukujutlusest lähtudes. Euroopa Arhitektide Nõukogu, mis esindab 450 000 arhitekti, annab oma parima, et Euroopa arhitektuurialased tegevuskavad võetaks kasutusele ja integreeritaks täielikult.

Käesoleva raamatu eesmärgiks ei ole mitte ainult arutleda poliitiliste tegevuste üle, vaid neid ka stimuleerida Euroopa Parlamendi uue seadusandliku kogu, uue Euroopa Komisjoni ametisse nimetamise ja Euroopa laienemise ajal.

Leopoldo Freyrie,

Euroopa Arhitektide Nõukogu esimees – 2004

Sissejuhatus

Kohvik turuplatsi ääres, kunstimuseum, jalgpallistaadion või omaenda kodu – kui pärida Euroopa kodanikelt nende meelispaikade järele, annavad nad mitmekülgseid ja isesuguseid vastuseid. Need vastused peegeldavad inimeste vajadust kaitstuse ja turvatunde, jagatud kogemuste ja suhtlemise, ilu ja rõõmu järele – teisisõnu nende püüdlust õnnelikuma elu poole. Inimesed taipavad seda, kui tähtis on hea tasemega arhitektuur ja linnaplaneerimine nende elus ning kuidas ruumiline planeerimine mõjutab nende igapäevaelu sujuvat ja probleemitut kulgemist, sageli alles hiljem ja alles siis, kui nende positiivne arvamus sellest muutub. Alles siis, kui elukeskkond muutub inimestele koormavaks, hakkavad nad selle arengu ja tekke kohta küsimusi esitama.

Järjest kõrgemalt haritud ja laialdasemate teadmistega ühiskonnas on kasvanud inimeste ootused ehitatud keskkonna kvaliteedile, samuti on suurenenud loomingulised vahendid nende ootuste elluviimiseks. Planeerimis- ja ehitussektorit iseloomustavad ülimalt kompleksed ja diferentseeritud struktuurid, seetõttu on järjest olulisem nende võime kasutada ära oma vahendeid kõikide Euroopa kodanike heaks.

Kõigi Euroopa ehitussektori tulevikuga seotud osapoolte, iseäranis poliitikute, ametivõimude, riigiametnike, hoonete omanike, arhitektide ja teiste spetsialistide, samuti kogu tööstusharu ülesandeks on ära tunda ja ületada möödapääsmatuna näivad erinevused üksikisiku ettekujutuse ja ühiskonna vajaduste, turunõudluse ja inimeste vajaduste vahel. Selleks et Euroopa Liidul oleks võimalik jõuda teadmistel põhineva majanduseni, on ülioluline panna alus protsessidele, mis suurenevate ootuste ja nendest tulenevate pingetega piisavalt tegeleksid.

Ehitustegevuse vastutus

Euroopa Liidu üheks eesmärgiks on kasvatada teadlikke ja kriitilisi tarbijaid. Tarbijad, kes näevad ehitatud keskkonna olulisust, on tänu oma selles valdkonnas üha arenevatele nõudmistele hea tasemega arhitektuuri ja linnaplaneeringu innustajateks. Igal Euroopa kodanikul on oma arvamus ümbritseva ehitatud keskkonna kvaliteedi kohta, kuid sageli ei ole ta võimeline oma seisukohti sõnastama. Sellel võib olla mitmeid põhjusi. Võib-olla pole tal piisavat juurdepääsu projekteerimis- ja ehitusalasele informatsioonile või puudub hoopis koht, kus oma seisukohti väljendada.

Praeguse seisuga on vaid pühendunud ja huvitatud kodanikud võimelised kujundama kaalutletud hinnanguid neid ümbritseva ehitatud keskkonna suhtes ja end selle keskkonnaga suhestama. Üks tuleviku seisukohast olulisemaid ülesandeid on seega aidata ja informeerida nii riigi- kui eraomandis olevate hoonete haldajaid otsuste tegemisel, et tagada tasemel planeerimine ja kvaliteetne ehitustöö.

Foto: Rob't Hart

Elamurajooni hoonestusprojekt, Hageni saar, Holland. Projekteerinud: Winy Maas, Jacob van Rijs, Nathalie de Vries, MVRDV. Võidetud auhind: Euroopa Liidu kaasaegse arhitektuuri auhind, eriliselt äramärgitud – 2003. aasta Mies van der Rohe auhind.

Kvaliteet kui ühine eesmärk

Igasugune ehitustegevus avaldab avalikkusele mõju, seetõttu ei pea kõik ehitustöödega seotud osapooled arvesse võtma mitte ainult oma vajadusi, vaid ka kogu ühiskonna huve. Hästi informeeritud hoonete omanikud on seega edukate projektide tarvis samavõrd olulised kui näiteks hea ettevalmistusega arhitektid, kes on võimelised leidma mistahes projekti puhul parima võimaliku lahenduse.

Selleks et suurendada kõikide huvigruppide seotust ehitusprotsessidega ning anda edasi heal tasemel arhitektuuri kultuurilist ja majanduslikku väärtust, on paljud Euroopa riigid juba vastu võtnud riikliku arhitektuuripoliitika¹ või alustanud selle väljatöötamist. Need poliitikad määravad enamasti kindlaks põhimõtted, mis võimaldavad tervikuks liita kvaliteetse elukeskkonna saavutamiseks vajalikud võtmetegurid, sealhulgas kultuurilised, sotsiaalsed, majanduslikud ja keskkonnategurid.

Sellised arengutendentsid on veelgi olulisemad olukorras, kus era- ja avaliku sektori uued partnerlusmudelid peavad oma tulemuslikkust tõestama. Kui avaliku sektori ehitusressurssid enam ei piisa ja igakülgset hea tulemust saavutamine muutub võimatuks, tuleb välja töötada uued vahendid kvaliteedi tagamiseks ja olemasolevate vahendite tõhustamiseks. Sellised ühissettevõtmised nõuavad avalike huvidega kooskõlas olevaid põhimõtteid. Selliste põhimõtete väljatöötamine on tuleviku seisukohast ülioluline ülesanne.

Homme jätkusuutlik elukeskkond

Säästlik ehitustegevus tähendab muuhulgas meie praegu kättesaadavate loodusressursside mõistlikku ja säästlikku kasutamist, et mitte seada ohtu nende materjalide kättesaadavust tulevastele põlvetele. Lisaks uute linnaplaneerimisstrateegiade ettevalmistamisele on paari järgneva aasta jooksul oluliseks poliitiliseks teemaks ehitiste ja ehitustehnika säästvuse edendamine. Ressursside, sealhulgas energia efektiivne tarbimine peab hakkama arhitektide, konsultantide ja kogu Euroopa ehitustööstuse igapäevatoos mängima veelgi suuremat ja olulisemat rolli. Näiteks puudub seniajani kohustuslik hoonete energiabilansi ning nende üldise keskkonnamõju arvutamise meetodika. Samuti on vaja tegutseda keskkonnasobilikkuse ja ehitustoodete taaskasutamise vallas, et suurendada taaskasutatavate ehitusmaterjalide osakaalu. Teadusuuringutest saadud olulised tõed tuleb meie kodanikele edasi anda, rakendades neid ehituse vallas, ja hoonete omanikele tuleb näidata, et säästlik ehitamine on tõepoolest ka majanduslikult kasulik.

Liikudes Euroopa arhitektuuripoliitika poole

Euroopa arhitektuuripoliitika peab seadma oma eesmärgiks ületada tohutu vahe, mis on kujutletava ehitatud keskkonna ja tänaste tegelike ehitiste vahel. Laienenud Euroopas aina kasvab vajadus ühtsete suuniste järele ehitatud keskkonna kvaliteedi osas. Euroopa Liidul tuleb tegeleda tohutu hulga küsimustega ruumilise planeerimise vallas, alustades suurte linnade nagu Pariisi, Londoni, Milano või Varssavi kiirest laienemisest ja lõpetades hõredalt asustatud äärealadega maakohtades. Kuna Euroopa regioonid ja linnad on aina enam haaratud arendustegevuse protsessidesse, kannatavad nõrgema struktuuriga alad rahvastiku vähenemise tõttu. Samal ajal

Foto: Nino Monastra

Noortemaja Roots, Stockholmi Rinkeby multikultuurses eeslinnas. Projektöörinud: Anders Bergcrantz, Bergcrantz Arkitekter AB. 1999. aasta Kasper Salini auhinna kandidaat.

on inimesed, kes kolivad aktiivse majandustegevusega keskustesse, mures oma juurte ja kultuuripärandi, sealhulgas oma kodupiirkonna arhitektuuripärandi säilitamise pärast. Tuleviku Euroopas tuleb valglinnastumise ja sotsiaalse killustatuse kõrval arvesse võtta ka maastikku kui ressursi.

Euroopa Liit on linna- ja maakeskkonna arhitektuurikvaliteeti² puudutavas nõukogu otsuses nende arengutendentsidega arvestanud, võttes seega esmakordselt seisukoha ehitatud keskkonna kujundamise osas. See otsus kutsub just komisjoni üles oma tegevuses „tagama, et kõikide tegevuskavade, meetmete ja programmide puhul võetaks arvesse arhitektuuri kvaliteeti ja arhitektuuriteenuste spetsiifilist iseloomu”. Juba aastal 2000 asutati Euroopa Arhitektuuripoliitika Foorum kui arhitektuuripoliitikate platvorm. See on organisatsioon, mis tõhustab Euroopa valitsuste, kutseorganisatsioonide ja kultuuriasutuste informatsioonivahetust. Mõlemat sündmust tuleb vaadelda kui olulist sammu ühtse Euroopa arhitektuuripoliitika poole, nende potentsiaali tuleb rakendada ja edasi arendada. ■

Mardi talu, Saaremaa, Eesti. Arhitekt: Jüri Okas.
Võidetud auhind: Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali aastapremia 2002. aasta parima ehitise eest.

Foto: Kaaido Haagen.

Euroopa aastal 2010

Teadmistel põhinev konkurentsivõimeline majandus

2000. aastal seadis Euroopa Liit endale ambitsioonika eesmärgi, mida tuntakse Lissaboni strateegia³ nime all. Selle eesmärgiks on muuta Euroopa majandus kümne aastaga kõige konkurentsivõimelisemaks teadmistel põhinevaks majanduseks maailmas. Et saavutada seda eesmärki, mida on korduvalt mainitud kui Euroopa Liidu poliitilise tegevuskava peamist prioriteeti, on Euroopa Komisjon välja pakkunud täiustatud siseturu strateegia teenuste kohta (2003–2006)⁴. Kõnealuse strateegia eesmärgiks on edasi arendada Euroopa Liidu teenindussfääri, mis moodustab hetkel umbes 70% liidu sisemajanduse kogutoodangust (SKT), parandada konkurentsivõimet, kõrvaldades olemasolevad tõkked ja edendades teenindussfääri toimimist ja tulemuslikkust. Selle täiustatud strateegia üheks positiivseks tulemuseks on 2004. aasta alguses avaldatud Euroopa Komisjoni ettepanek siseturu teenuste⁵ direktiivi kohta, mille eesmärgiks on kõikide teenuste osutamise vabadust piiravate tõkete kõrvaldamine ja probleemidega tegelemine horisontaalselt.

Elukeskkonna üldine jätkusuutlikkus

Paralleelselt 1999. aastal jõustunud Amsterdami lepingurakendamisega, aga ka selle tulemusena tuleb kogu Euroopa Liidu poliitika puhul ellu viia ja täita säästva arengu printsiipi. Göteborgi tippkohtumisel 2001. aastal kinnitati seda veelkord ja kõige viimati mitmeaastases strateegiaprogrammis, mis on koostatud ajavahemikuks 2004–2006⁶, lepidi kokku, et kuus Euroopa Liidu eesistujariiki püüdlevald koos nende eesmärkide saavutamise poole.

2002. aastal võeti vastu Euroopa Liidu kuues keskkonnavaline tegevusprogramm „Keskkond aastal 2010: meie tulevik on meie kätes”⁷. Selle programmi sihiks on säästva arengu keskkonnamõõde, samal ajal püüeldakse ka Euroopa Liidu keskkonna ja elukvaliteedi üldise parandamise poole. Programm sätestab põhilised keskkonnaga seotud eesmärgid ja prioriteedid, mille osas on vaja aastaks 2010 edusamme teha.

Keskkonnavalase tegevusprogrammi eesmärkideks on eelkõige:

- kaitsta ja taastada maastikuväärtusi ning linna ja maa kultuuripärandit, tagada kodanike turvatunne, kõrge elukvaliteet ja sotsiaalne heaolu;
- luua koostöö ettevõtete, sealhulgas väikese ja keskmise suurusega ettevõtete, käsitööetevõtete ja teiste organisatsioonide vahel, samal ajal ergutades keskkonnavalast tegevust;
- edendada integreeritud poliitikat, mis soodustaks keskkonnanõudmistega arvestamist toodete elutsükli puhul ning keskkonnasõbralike protsesside ja toodete laialdasemat kasutamist;
- edendada keskkonnasõbralikku hanget selge ja ühemõttelise juhtimise kaudu, et oleks riigihanke puhul võimalik arvesse võtta keskkonnakriteeriume, samal ajal järgides ühenduse konkurentsireegleid ja siseturu nõudeid, sealhulgas hea tava reegleid ja keskkonnasõbraliku hanke kontrolli sisse viimist ühenduse institutsioonides;
- soodustada keskkonna seisukohast vastutustundlikke meetmeid

1. Arhitektikitse Euroopas on pühendunud Lissaboni strateegia eesmärkide elluviimisele, et saavutada maailma kõige konkurentsivõimelisemat teadmistel põhinevat majandust, juhul kui võetakse vastu ja rakendatakse terviklikku ja integreeritud poliitikat, mis tagaks tulemusliku ning säästva elukeskkonna.

ehitiste projekteerimisel, planeerimisel ja ehitusvõtetes, sealhulgas ka energiasäästlikkust.

Veelgi enam, ette tuleb valmistada seitse temaatilist strateegiat, millest üks, mis on pühendatud linnakeskkonnale, väärrib erilist tähelepanu selles raamatus edaspidi äratoodud põhjustel.

Veel üheks märkimisväärseks arenguks 2004. aastal on pärast pikki seadusandlike läbirääkimisi vastu võetud uued riigihangete direktiivid. Uute seaduste poolt esile kutsutud uuenduste hulka kuulub tõsiasi, et tulevikus võetakse riigihanke puhul keskkonnaaspekte palju tõsisemalt arvesse. Need seadused peavad liikmesriikide õigusesse olema üle võetud 2006. aasta alguseks.

Need eesmärgid, mis on kõik Euroopa elukvaliteedi parandamise seisukohast olulised, on täielikus kooskõlas Lissaboni strateegia peamiste eesmärkidega. Nende meetmete täielik rakendamine on tegelikkuses elukeskkonna säästvuse saavutamisel hädavajalik, siinkohal on arhitektuur olulise tähtsusega. See on nii eriti just osas, mis puudutab ühenduse struktuurifondide uut ajajärku pärast 2006. aastat, silmas pidades eelkõige regionaalarengu säästvust.

Selge on see, et tuleb teha kõik mis võimalik, et aidata kaasa nende tegevuskavade ellu viimisele kasutades terviklikke lähenemisviise. Järgmistes peatükkides toodud konkreetsed soovitusel on mõeldud positiivse panusena sellesse protsessi. ■

Foto: Kaido Hagen.

Eesti Riigikogu hoone Tallinnas (taastatud). Arhitekt: Ülar Saar, 1997. Võidetud auhind: Eesti Kultuurkapitali arhitektuuri sihtkapitali aastapremia ajaloolise interjööri restaureerimise eest.

Taustsüsteem poliitikale ja selle peamistele huvigruppidele

Arhitektuuri rikkus, mis on sajandite jooksul tekkinud läbi ideevahetuse ja mitmesuguste mõjutuste, kasvab edasi ühiste kultuurielementide tõttu. Nüüdisaegset arhitektuuri ei saa riigipiiridega piirata – projekteerimine, planeerimine ja ehitus on muutunud teenusteks, mis on globaalsel tasandil ühised. Euroopal tuleb oma mitmekesisuse vilju edendada avatud, loovas keskkonnas, mõistes sealjuures individuaalsete saavutuste väärtust ja neid samal ajal kriitiliselt hinnates, et tõsta Euroopa kvaliteedistandardeid, mis toovad kasu kõigile.

Avaliku huvi seisukohast on väga oluline, et Euroopa poliitika säilitaks ja koondaks samasugust austavat suhtumist standarditesse, nagu seda tehakse kogu maailmas. Euroopa Liit seisab ülemaailmsel turul vastamisi ülitiheda konkurentsiga, seega on Lissaboni strateegias välja toodud püüdlused sobilikuks nurgakiviks, millele rajada oma konkurentsivõime tulevikus. Täna olemasolev ehitatud keskkond on eelnevate põlvete kogutud teadmiste ja uuenduslike, tulevikku suunatud mõtete kombinatsioon. Praktikas tuleb läbi proovida uued ideed ja lähenemisviisid, aktiivselt tuleb tegeleda tehnoloogia arendamise ja uuenduslike võtete väljatöötamisega – kõik selleks, et olla kindel, et tulemusena valminud tööd peegeldavad selgelt nii oma rajamise aega kui ka kohta.

Ehitussektor

Ühiskonna ehitustegevus on üks muutuste toimumise usaldusväärsemaid näitajaid. Ehitatud keskkond registreerib ühiskonnas valitsevaid meeleolusid paremini kui ükski teine kultuuriline väljendusviis. Ühiskonna majanduslik ja sotsiaalne tõhusus on kõige selgem, kui vaadata, kuidas ühiskond oma avalikku ruumi kohtleb, samas jälgides ka ehitustegevuse mahtu ja olemust. Ehitatud keskkond, mis on täielikult funktsionaalne, kvaliteetne ja hästi korraldatud, mõjub kogu ühiskonnale motiveerivalt, hoides selle identiteeti ja pannes ühiskonda kõikides oma ettevõtmistes püüdlema kõrgema taseme poole. See on eriti selge täna, kui ehitussektor pöördub aina enam olemasolevate ehitiste renoveerimise, restaureerimise ja uuendamise poole.

Euroopa ehitussektori majanduslik tähtsus on jätkuvalt suur: 2002. aastal oli see tööstustest suurim tööandja 905 miljardi euro suuruse käibega, mis moodustab umbes 10% Euroopa Liidu sisemajanduse kogutoodangust (SKT)⁸. Otseselt Euroopa ehitustööstuse palgal on kokku 11,8 miljonit inimest, lisaks sellele on paljud inimesed tööl ehitusega seotud aladel. Kokku arvatakse, et aastal 2002 toetus kuni 18% kogu Euroopa Liidu tööhõivest ehitussektorile. Veelgi enam, sektoril on märkimisväärne potentsiaal eksportida oma kogemusi ja teadmisi ühendusse mittekuuluvatesse riikidesse, mille mõju ehitussektorile ei saa praegu täpselt hinnata.

Uuenduslikkus ja säästvus, nii koos kui ka eraldi, on ehitussektori puhul kaks olulist omadust, selleks et jätta meie ajast jääv jälg. Kuna ehitatud keskkonna puhul on sageli üks kahest eelnimetatud omadusest puudu, ei kasuta see kõiki oma võimalusi, et saada tulevikus väärtuslikuks kultuuripärandiks. Et selleks saada, on teiste hulgas ka arhitektid ära tundnud vajaduse ajakohastada

2. Arvestades selle üliolulist mõju Euroopa Liidu majandusele ja ühiskonnale, väärrib ehitussektor kõikides oma tahkudes Euroopa Liidu poliitika erilist tähelepanu. Selle sektori puhul tuleb enam investeerida uurimis- ja arendustegevusse, et oleks võimalik rahuldada ühiskonna pidevalt kasvavaid nõudmisi ning kindlustada seeläbi sektori konkurentsivõime tulevikus nii Euroopa Liidu kui ka ülemaailmsel tasandil.

ehitussektori meetodeid ja tehnilisi võtteid eriti just ehitustegevuse juhtimise vallas.

Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtted ja käsitööettevõtted

Ükskõik millise uue poliitika või turumuutuse puhul ei saa arvestamata jätta Euroopa väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete tähtsust. Aastal 2002 oli Euroopa ehitustööstuses⁹ 2,3 miljonit ettevõtet, neist 93% hoidsid palgal vähem kui kümnet inimest; väga sarnane on väikeettevõtete suhtarv ka projekteerimis- ja konsultatsioonifirmades. Projekteerimis- ja konsultatsioonisektor pakub kogu Euroopas väga mitmekesisest, paindlikku ja kliendisõbralikku teenust. Euroopa Liidu poliitika väike- ja keskmise suurusega ettevõtete osas peab aktiivselt neid struktuure alal hoidma ja julgustama tarbijate aina suurema valiku ja mitmekülsuse säilitamise huvides.

Iga avaliku sektori asutus ja kohalik kogukond kui uute ja renoveeritud hoonete ja avaliku ruumi tellija ja kasutaja seab tegelikult valdava taseme ja teda hinnatakse vastu võetud otsuste järgi. Selleks et ehitatud keskkond, eriti just arhitektuur oleks kvaliteetne, on oluline kaasata sõltumatuid ja asjatundlikke nõustajaid otsustamise kõikidel etappidel ning kasutada neid projekteerimise ja planeerimise faasis. Veelgi enam, väike- ja keskmise suurusega ettevõtete kaasamine pakkumismenetlustesse ei aita mitte ainult tagada kvalifitseeritud oskustöö taset, vaid säilitada ka majanduslike ja sotsiaalsete struktuuride mitmekesisust ja kindlustada seeläbi töökohtade säilimine.

Vabade elukutsete sõltumatus

Vabade elukutsete esindajad, sealhulgas arhitektid, on mänginud Euroopas sajandite jooksul üliolulist sotsiaalset ja majanduslikku rolli. Nad pakuvad teadmistel põhinevat teenust, mis peab olema kõikidele kodanikele kättesaadav võrdsel kvaliteeditasemel ja mis nõuab teenuse tellija suurt usaldust teenuse pakkuja vastu. Vabade kutsete esindajad hoiavad tavaliselt kõrget hariduse ja ametitegevuse standardit ning vastutavad isiklikult pakutavate teenuste kvaliteedi ja tagajärgede eest. Veelgi enam, nende kutsetöö tegemise eeltingimuseks on, et nad tegutsevad teistest majanduslikest huvidest sõltumatutena, et vältida huvide konflikti. See aspekt on eriti oluline arhitektikutse puhul, sest sellised konfliktid võivad raskendada ühiskonna huve silmas pidavate otsuste tegemist.

Euroopa Ühenduste Kohus on ühes 1999. aasta kohtuasjas otsustanud, et vabad elukutsed: „on märkimisväärselt vaimse iseloomuga, nõuavad kõrget kvalifikatsiooni ning alluvad tavaliselt selgetele ja rangetele kutseala regulatsioonidele. Sellise tegevuse puhul on isiksus erilise tähtsusega ning sellise kutsealaga tegelemine nõuab alati suurel määral sõltumatust”¹⁰.

Lisaks eelnimetatud omadustele on vabade elukutsete esindajatel lai silmaring ja nende tegevusel on märgatav mõju ühiskonnale. Samuti on neil tavaliselt oskusi ja omadusi, mida on väga raske mõõta, nagu näiteks paindlikkus ja kohanemisvõime. Seega on vaba elukutse oma spetsiifilise iseloomuga, mille mõningaid aspekte on siinkohal kirjeldatud, väärtuslik ressurs teadmistel põhineva majanduse saavutamisel, mille poole Euroopa Liit püüdleb, ja vabade elukutsete esindajate panust eesmärgi saavutamisse tuleb kõrgelt hinnata.

Foto: Hélène Binet.

Autoparkla ja terminalihoone, Hoenheim Nord, Strassburg, Prantsusmaa. Arhitekt: Zaha Hadid. Võidetud auhind: Euroopa Liidukaasaegse arhitektuuri auhind – Mies van der Rohe auhind 2003. aastal.

Arhitektipraksise spetsiifilised tunnused

Lisaks kõikidele juba eespool nimetatud omadustele on arhitektidel, kelle teenustel on otsene mõju keskkonna tulevikule, ainulaadne võimalus uuendusteks – iga rajatis või hoone väärrib individuaalset lähenemist. Veelgi enam, arhitektidel on hämmastav võime mõelda lateraalselt, mis tähendab, et lahenduse leidmiseks võetakse arvesse ja seotakse kõik aspektid, mis konkreetset projekti puudutavad. Peale kliendile ülioluliste tehniliste ja majanduslike tegurite võetakse arvesse ka esteetilisi, kultuurilisi ja sotsiaalseid tegureid, mis mõjutavad ühiskonda tervikuna. ■

3. Projekteerimis- ja ehitussektori elujõulisust toetavad arvukad väikese ja keskmise suurusega ettevõtted, mille vahendusel enamik arhitekte tegutseb. Selleks et sektor oleks võimeline rahuldama ühiskonna vajadusi ka tulevikus, on ülioluline just praegu rakendada põhjalikult kaalutletud poliitikat, mis arvestaks nende ettevõtete iseloomuga.

Foto: Annika Jansson.

White'i arhitektide kontor, Stockholm, Rootsi. Projekteerinud: Bengt Svensson ja Linda Mattsson, SAR/MSA, White arkitekter AB. Võidetud auhind: 2003. aasta Kasper Salini auhind.

Elukeskkonna üldise jätkusuutlikkuse saavutamine

Jätkusuutlikkuse saavutamiseks on vaja välja töötada terviklikke lähenemisviise. Et seda teha, tuleb olla teadlik ja võtta arvesse eri poliitikavaldkondade, tegevuste ja tegijate vahelisi suhteid ning vastastikust mõju. Veelgi enam, on oluline igal võimalikul juhul elavdada sünergia ning lihtsustada informatsioonivahetust.

Säästva arengu kultuurilised aspektid

Tavaline arusaam säästva arengu kontseptsioonist hõlmab kolme komponenti: majandus, keskkond ja mõju ühiskonnale. Mõju ühiskonnale hõlmab veel selliseid kultuuriaspekte nagu identiteet, eluolu ja kultuuripärand, millest kõiki kolme käsitletakse ehitatud keskkonna projektide teostamisel. Kui laienenud Euroopa Liit saab majanduslikult ja keskkonnavalaselt kasu täiendavast ühtlustamisest ja unifitseerimisest, siis kultuuri osas sama loogika ei kehti. Seetõttu peaksid kõik ehitusprojektid arvesse võtma selliseid tegureid nagu kohalik kultuur, kultuuripärand ja gruppi või asukohta kuuluvuse ruumiline mõõde.

Asjakohane haridus ja kõikide tasandite informeeritus

Haridus on tööriist, mida tuleb kasutada selleks, et suurendada kõikide kodanike teadlikkust ehitatud keskkonna tähtsuse osas. Selline üldine õpetus peaks sisalduma kõikide koolide õppekavas, et arendada põhimõttelist oskust hinnata arhitektuuri väärtust ja selle mõju elukvaliteedile.

Seega on oluline, et see protsess saaks alguse nii vara kui võimalik ja et see jätkuks kõikide huvigruppide kogu haridustee jooksul. Neile, kes on juba seotud elukeskkonna loomise ja otsuste tegemisega, kuid kelle haridustee ei kujundanud vastavaid väärtushinnanguid, tuleks pakkuda kursusi teadlikkuse tõstmiseks. Välja tuleb mõelda asjakohased põhimõtted ja tegevused, mis tagaksid nende eesmärkide saavutamise.

Mis puudutab arhitektide haridust, siis on 1987. aastast toimuv valitsuste, arhitektuurikoolide ja arhitektide kutseühingute vaheline koostöö arhitektide direktiivi kontekstis kaasa aidanud sellele, et kogu Euroopas on tagatud ühtne erialane kvalifikatsioon. Selle tõhusa koostöö, mille kasulikkust on korduvalt kinnitanud kõik osapooled, toetamine on ülioluline selleks, et hoida arhitektide hariduse kvaliteeti jätkuvalt sama kõrgel tasemel.

Uute teadmiste olulisus – innovatsioon, teadustegevus ja pidev kutsealane enesetäiendamine

Ehitussektori tegevuste maht ja iseloom muutub ja areneb pidevalt vastavalt ühiskonna muutuvatele vajadustele. Euroopa Liidu poliitilise arengu puhul tuleb selliste muutustega arvestada, sest Euroopa Liit püüdleb erapooletute ja hästi põhjendatud teadusprogrammide poole, mis pööraksid ehitussektorile küllaldaselt tähelepanu. Just arhitektuuri poole pealt vajab ehitamine nende programmide raames enam tähelepanu, sest see on iga ehitusprojekti puhul määrav asjaolu.

4. Kuna ühiskond üldiselt, aga eriti just kodanikud on arhitektuuri teenuse tulemuste suhtes nii kliendid kui ka tarbijad, on hädavajalik, et iga tasandi riiklik poliitika püüdleks hoonete ja avaliku ruumi kvaliteeti väärtustava ühiskonna poole. Peale selle on tähtis hakata arendama teadlikkust ja arhitektuuriväärtuste mõistmise võimet nii varajases haridusstaadiumis kui võimalik, alustades lasteaiast ja jätkates läbi kõikide kohustuslike kooliastmete.

Foto: Mervi Eskelinen.

Paik kuulamisrajal, Lastu arhitektuuri ja keskkonnakultuuri kool, Soome.

Kõikide tööstusharude ja sektorite puhul on oluline, et uurimisse oleksid kaasatud kõik huvigrupid, et säilitada erialaste teadmiste kõrge tase. Sellised teadusprogrammid võivad viia uute töövõtete rakendamise, uute materjalide kasutuselevõtmise ja uute tegevusvaldkondade loomiseni. Samuti on oluline kasutada ära arhitektide andeid edukate uurimistööde läbiviimiseks ehitussektoris. Korrektselt koostatud uurimus toob kasu kõikidele asjaosalistele ning ühiskonnale tervikuna – mille kasuks räägib tõsiasi, et Euroopa Liit on eesmärgiks seadnud, et 2010. aastaks kulutatakse 3% Euroopa Liidu sisemajanduse kogutoodangust teaduslike uurimistööde¹² tarbeks.

Siiani on Euroopa Liidu teadusuuringute tugiprogrammid pööranud ehitussektorile ja ehitatud keskkonnale üldisemalt liiga vähe tähelepanu. See tõsiasi mõjus sektorile innustavalt ning 1995. aasta lõpul asutati ECCREDI¹³ (Euroopa ehitustegevuse uurimistööde, arengu ja innovatsiooni nõukogu), mille eesmärgiks on selle tühimiku täitmine Euroopa Liidu poliitikas. Sektori algatuste hulka, millega ka EAN on seotud, kuuluvad näiteks EnerBuild'i võrgustik (energia hoonetes), TRA-EFCT (suunatud uurimistegevus, mille teemaks on keskkonnasõbralikud ehitustehnoloogiad), CRISP (indikaatorid) ja viimasena E-CORF (strateegiline teadustegevus). Kõik need algatused on näidanud eri teadusharude vahelise koostöö tähtsust ja kõik nad on kaasa aidanud sektori teadmispõhise suurenemisele.

Selleks et tagada mitmesuguste asjaosaliste jätkuvalt jõuline osavõtt ning uurimistöö pidev toetus sektoris, tegi ECCREDI 2004. aasta algul ettepaneku luua Euroopa tehnoloogiaplattform ehitatud keskkonna kohta. See plattform, kui see luuakse, viib kokku kõik ehitatud keskkonna huvigrupid, et luua tulevikuvisioni, mis oleks aluseks selle visiooni elluviimist võimaldava uurimuse kavandamisel. Selle raamatu kirjutamise ajal loodeti, et sellel platvormil saab olema tulevikus tuntav mõju kogu ehitussektorile.

Kuigi me oleme ehitanud linnu juba tuhandeid aastaid, on just praegu rohkem kui kunagi varem vaja õppimise ja teadusuuringute kaudu ilmutada uusi teadmisi linnakeskkonna kohta. Piisav ja kindlasuunaline teadustöö on iga säästva poliitika tarvis hädavajalik, eriti aga käesolevas valdkonnas. Linnad pakuvad suurepäraseid võimalusi väliuuringuteks ja pilootprojektideks, mille positiivseid tulemusi saab hinnata ja näitlikustada erinevate hea tava reeglite vahetuse läbi. Siinjuures aina kasvab huvi linnade infovahetuse vastu, mida tuleks kindlasti igati toetada.

Säästlik ehitustegevus

Ehitiste üldine mõju paneb erilise vastutuse nii ehitiste omanikele kui ka klientidele ja siinkohal pole tähtis, kas nad on era- või avaliku sektori esindajad. Need investeringud, mis on tavaliselt pikaajalised, tuleb teha parimais võimalikes õiguslikes ja materiaalsetes tingimustes ning partneritega, kes suudavad hoonetele esitatud majanduslikke ja funktsionaalseid nõudeid täita. Samal ajal tuleb arvesse võtta ehitiste pikaajalist mõju keskkonnale.

Viimaste aastate jooksul on Euroopa Liidu tasandil tehtud olulisi edusamme selle valdkonna vajaduste väljaselgitamisel. Kaks algatust on igati märkimisväärsed: 2001. aasta novembris vastu võetud „Säästva ehitustegevuse programm“¹⁴ ja Euroopa Komisjoni

5. On oluline, et Euroopa Liidu teadusprogrammid oleksid tulevikus korrektselt formuleeritud ning et nad hõlmaksid tähtsaid teemasid nagu elukvaliteet, linnakeskkond, kultuuriväärtuslikud ehitised, olemasolevad hooned ja uuenduslikud lähenemisviisid ehitustegevuses – ühe sõnaga arhitektuuri. Veelgi enam, Euroopa Arhitektide Nõukogu kutsub Euroopa Komisjoni üles arvestama selliste uurimuste tulemustega kõikides elukeskkonda puudutavates poliitilistes ettepanekutes.

Piazza Navona, Rooma, Itaalia.

poolt 2004. aasta veebruaris välja antud teatis „Linnakeskkonna strateegia poole”¹⁵.

See programm oli osa ehitussektori konkurentsivõime tegevuskavast, mis tehti ettevõtete peadirektoraadi egiidi all, ja see koostati kolme poole: liikmesriikide, tööstusharu ja Euroopa Komisjoni koostöös. Programm hõlmas algselt selliseid valdkondi nagu materjalid, energia ja jäätmed. Selle käigus soovitati Euroopa meetodite süsteemi rakendamist ehitiste kasutuskulu hindamisel, ulatusliku informatsiooni kogumisel ja olemasolevatele rakendusprotsessidele hinnangu andmisel.

Linnakeskkonna strateegia teatis toob välja sel ajal töös olnud tulevikulähened, millega tuleb kõikidel tasanditel tegelema hakata, selleks et tagada säästev ja kvaliteetne keskkond Euroopa Liidu linnaaladel. Samuti visandati selle pöördumisega tulevikustrateegia üldised piirjooned, selle lõpliku versiooni esitab komisjon 2005. aasta keskel. Teatises on juba arvesse võetud mitme 2003. aastal koos käinud töörühma järeldusi ja soovitusi, sealhulgas töörühma, mis tegeles säästva ehitustegevuse meetodite ja tehniliste võtetega¹⁶.

Selle strateegia ettevalmistamine on positiivne areng, mille Euroopa Arhitektide Nõukogu on üldjoontes heaks kiitnud ning mille algus on julgustav. Tuleb siiski märkida, et selle raamatu kirjutamise ajal ei olnud veel selge, mida see strateegia säästva ehitustegevuse kohta sisaldab. Igal juhul muutuvad pakutud sammud tõhusaks alles siis, kui liikmesriikide kõik tasandid, piirkondlikud ja linnavõimud ning kõik hoonestatud keskkonna vastu huvi tundvad grupid, on endale selge kohustuse võtnud neid samme astuda.

Sarnased algatused

Säästliku ehituse standardite edendamiseks astuti oluline samm 2002. aastal, kui võeti vastu ehitiste energiatõhususe direktiiv¹⁷, mis peab olema liikmesriikide õigusesse üle võetud enne 2006. aasta jaanuari. Energiatõhususe sertifikaat, mida nõutakse kõikide uute ehitiste ja olulisel määral renoveeritud hoonete puhul, annab ostjale või ehitise rentnikule vahendi, mis võimaldab tal tõestada ja võrrelda eri hoonete energiatõhusust. Loodetakse, et sellise teabe olemasolu vallandab turumehhanismid, mis viivad hoonete energiatõhususe kiire paranemiseni.

Komisjon on veel teatanud oma kavatsusest vaadata energiatõhususe direktiivist kaugemale ning keskenduda hoonete puhul üldisele keskkonnategevuse tulemuslikkusele. See on veel üks positiivne areng, mille EAN igati heaks kiidab, sest see on kooskõlas säästva ehitustegevuse meetodite ja tehniliste võtetega tegelenud töörühma ühe peamise soovitusena, milleks oli hoonete „passide” loomine, mis peaks lisaks energiatõhususele hõlmama teisi ehitise toimimise parameetreid, nagu näiteks siseõhu kvaliteet (aurude eraldumine materjalidest ja süsteemidest) ja mugavus (soojuslik, visuaalne ja akustiline).

Nende eesmärkide saavutamisel on taas kord võtmeprobleemiks sobilike hindamismeetodite ja vajalike indikaatorite leidmine. Seetõttu on tarvis teha edasisi investeeringuid, et kindlaks määrata sobivad vahendid; Euroopa standardid ei ole ilmingimata kõige parem lahendus, sest neis puudub terviklik lähenemine, mis on

6. Nii riigi- kui eraomandis olevate hoonete säästlikkus ja avalike kohtade turvalisus mõjutavad suuresti kodanike heaolu ja seeläbi ka ühiskonna sotsiaalseid struktuuri. Seetõttu on oluline, et kõiki jätkusuutlikkusega seotud aspekte – sotsiaalmajandust, kultuuri ja keskkonda – võetaks elukeskkonna arendamisel arvesse. Selles osas muutub arhitektide jaoks ülioluliseks kogu ametiaja kestev pidev kutsealane enesetäiendamine, mis aitab nende teadmistel ja oskustel sammu pidada tehnoloogia, ühiskonna ja õigusliku keskkonna muutustega.

7. Kvaliteetne tulemus on igal ehitusprojekti puhul suurel määral heade töömeetodite kasutamisest ja headest suhetest kõikide projekti osapoolte vahel. Arhitekti ja teiste asjaosaliste küllaldane ja integreeritud kaasamine projekti kõikides etappides on ülioluline selleks, et tagada järjepidevus, efektiivsus ja kvaliteet kõikides projektiga seotud protsessides.

toimivuse hindamisel põhineva lähenemise puhul olemas.

Universaalprojekteerimine on veel üks valdkond, mis vajab olulist edendamist. See mõiste viitab ruumide, objektide ja teenuste sellisele planeerimisele, mis lihtsustaks elanikkonna kõikide gruppide piiramatut osalemist avalikus elus. Kõikidele inimestele ligipääsetavate hoonete projekteerimine mõjutab meie tulevikukeskkonna planeeringut väga olulisel määral, seda eriti just Euroopa Liidu elanikkonna muutuvat koosseisu silmas pidades. Ühtse ühiskonnana peame me õppima terviklikumalt ja vähem silma torgates üles näitama vastutulelikkust nende ühiskonnaliikmete suhtes, kellel on enam probleeme tervise ja liikumisvõimega.

Hindamisvahendid ja indikaatorid

Praegu on olemas kaks väärtuslikku, omavahel seotud meetodit, mida võiks ehitusprojekti säästlikkuse hindamisel kasutada. Nendeks on kasutuskulu arvestamine ja kasutustsükli analüüs. Nende olemuslikuks erinevuseks on, et kasutustsükli analüüs, kui majanduslik aspekt välja arvata, läheb tootmiseks kasutatud energia ja materjalide ning kasutatud toodetest vabanemise arvessevõtmisel kaugemale kui kasutuskulu meetod.

Kasutuskulu arvestamine on ehitustööstuse säästva tuleviku saavutamisel oluline, sest võimaldab omanikul tõeselt teada saada, kui palju tema ehitis kogu kasutusaja jooksul maksma läheb. Sellisel kujul hõlmab see üldine kalkulatsioon eksploatatsiooni, hooldust, lammutamist ja hoonest vabanemist. Selleks et kasutuskulu mudel võetaks kasutusele kogu Euroopas, on vaja ühtseid indikaatoreid, mis võimaldaksid mitmesuguste seotud tegurite tähenduse võrdlemist ja hindamist.

Projekti kasutuskulul ja kasutustsükli analüüsi tulemusel on märkimisväärne mõju vaid projekteerimisfaasis. Pärast ehitamist ei ole enam võimalik vigu parandada või nõuab see olulisi lisakulutusi. Seetõttu on kasutuskulu ja kasutustsükli analüüsi meetodite toetamine ja rakendamine lähitulevikus oluline ülesanne ning majaomanike ja kasutajate huvides.

Vajadus tervikliku ja integreeritud lähenemise järele linnaruumis

Nii kodanike kui ka ühiskonna sotsiaalsete struktuuride heaolu sõltub suurel määral hästi projekteeritud keskkonnast, kus on meeldiv ja mugav elada. On tõestatud, et viletsad elutingimused, puudulik transport ja linnaplaneering ning sidevõimaluste ja puhkealade nappus avaldavad inimestele kestvalt kahjustavat mõju, halvendades nende aktiivset osalemist ühiskonnas, tööviljakust ja tervist.

Euroopa Liidu tegevuskavad peavad keskkonna selle aspektiga tegelemisel kasutama integreeritud ja võrgustatud lähenemist, sest tegemist on suure hulga erinevate teguritega. Linna äärealadel toob isegi suurepäraselt projekteeritud ehitis arendajatele ja omanikele vähe tulu, kui selle asukoht on elamurajoonide suhtes halvasti valitud või kui see asub ühistranspordivõrgust liiga kaugel. Heal tasemel koordineerimine ning arendus- ja transpordipoliitika sidumine on üliolulised, et saavutada funktsioneerivat kohalikku kogukonda.

Veelgi enam, ka kõige meeldivamalt projekteeritud ja parima

Biokliimaatiline eluhoone, Torre Sul, Lissabon, Portugal. Projekteerinud: Tirone Nunes Lda, 2002.

8. Ehitiste mõju keskkonnale ja selle hindamine, omandades ja kasutades võtme tähtsusega meetodeid, on tuleviku elukvaliteedi seisukohalt esmatähtis ülesanne. EAN usub, et kasutuskulu ja kasutustsükli analüüsi meetodite toetamine ja rakendamine on nende eesmärkide saavutamisel ülioluline. Seetõttu julgustab EAN kõikidele riigihankepingutele lisama hindamiskriteeriumeid, mis võtavad arvesse keskkonna, kvaliteedi ja kasutustsükliga seotud tegureid, selleks et tagada tehtud kulutuste juures maksimum tulu ühiskonnale kui tervikule.

maastikukujundusega avalik ruum jääb kasutamata, kui ei ole tagatud kasutajate turvalisus. Seetõttu on erialase ettevalmistusega isikute, eriti just arhitektide kaasamine planeerimise ja otsuste tegemise protsessi ülioluline ja seda võimalikult varajasesst staadiumist alates. Nende õpitud lateraalne mõtlemine ja võime arvestada lahenduste leidmisel kõiki määravaid tegureid võivad olla suurepäraseks eelisteks tervikliku lähenemisviisi rakendamisel kõikides staadiumides. ■

Õine vaade elavale, uue tänavamööbli ja kvaliteetse valgustusega linnaväljakule, Grand Place, Ath, Belgia. Projekteerinud: Art & Build.

Foto: Serge Brison.

Heade lahenduste teokstegemine

Nii erakliendil, kes ehitab vaid üks kord elu jooksul, kui ka kinnisvarafirmal, kes investeerib oma aktsionäride raha, või kohalikul asutusel, kes tegutseb oma kodanike nimel, on midagi ühist – nad kõik tahavad, et nende projekt nii projekteerimis- kui ka ehitusfaasis oleks korraldatud parimal võimalikul moel, arvestaks nende vajadusi ja võtaks arvesse projektile kehtestatud kitsendusi. Nende jaoks on see põnev, kuid samas riskantne ettevõtmine, sest ei ole ühtki teist tööstusharu, mis looks nii erisuguseid, komplitseeritud ja nii püsiva mõjuga tooteid kui projekteerimis- ja ehitussektor.

Kvaliteedi saavutamise vahendid ja menetlused

Iga ehtis on individuaalse soovi unikaalne vastus. See tõsiasi kehtib võrdväärselt nii eramajade, pilvelõhkujate, kontserdisaalide kui ka lasteaedade kohta. Arhitektuuris on vaid vähe standardseid lahendusi ja iga projekt on tehtud tellimuse peale selle asukohta arvestades. Loomingulise protsessi tulemusena kombineeritakse funktsionaalsed, ruumilised, majanduslikud, ökoloogilised, kultuurilised ja esteetilised tegurid ühtseks tulemuseks. Arhitektuuri ülesandeks ei ole mitte ainult ühiskonna kõrgkultuuri vajaduste rahuldamine sümboli tähendusega tööde ja suurte üldkasutatavate hoonete ehitamise näol, vaid silmas pidada tuleb ka igapäevasemaid tarbeid elamurajoonide ja töökohtade ehitamisel ja luua kvaliteetset keskkonda. Otsustades mistahes projekti puhul eelistada parimat ideelahendust, loob klient eeldused selle projekti edukaks rakendamiseks nii funktsionaalsuse, majanduslikkuse kui ka ühiskonna seisukohast.

Enesekindel ja informeeritud klient peaks olema võimeline tegema vastutustundlikke otsuseid, mis rahuldavad tema enda vajadusi, arvestades samal ajal ka nende tagajärgedega. Lepingu sõlmimise eelne valikumenetlus on heaks kliendi teavitamise võimaluseks, andes talle vajalikku informatsiooni õigete otsuste tegemise lihtsustamiseks. Arhitektuuriteenuste keeruline iseloom ja tõsiasi, et nende teenuste taset on võimalik hinnata alles siis, kui need on juba osutatud, nõuab mitmesuguste tegurite arvestamist. Kuna informatsioon, mis on kättesaadav kliendile, kes mõtleb arhitektuuriteenuse ostmise peale, on asümmeetrilist laadi, ei tohiks parima valiku tegemiseks toetuda vaid teenuse osutamise eest kliendilt küsitavale hinnale. Parim viis sõlmida arhitektuuriteenuste lepingut on tavaliselt selline, mis võimaldab eelnevat nõustamist arhitekti ja kliendi vahel ja mille käigus saab arhitekt näidata oma kogemusi ja oskusi.

Erilist tähelepanu nõuavad ehitustegevusega seotud protsessid, sest siinkohal muutub hea tulemuse saavutamiseks ülioluliseks osapoolte omavaheline suhtlus. Projekti kvaliteetse tulemuse saavutamiseks on tervikliku lähenemise korral kaks tihedalt seotud sammu: projekt ja teostus. Tegevuste selge järjestuse abil on kõige lihtsam tagada kvaliteeti ja vältida varjatud vigu lõpp-produktis, mis tähendab, et jooniste eest vastutav arhitekt on kohustatud tagama projekti korrektse teostuse ise projekti asukohas viibides.

Järjest nüüdisaegsemate info- ja sidekanalite kasutamine

9. Selleks et arhitektuuriteenust valitaks kvaliteedi põhjal, peaks arhitektidevaheline konkurents tuginema eelnevalt kokkulepitud kriteeriumidele, mis hõlmavad asjatundlikkust ja kogemusi, kuid ei sisalda hinda. Kõikvõimalike menetluste hulgast propageerib EAN arhitektuurivõistlusi (ideekonkurss) kui suurepärase meetodit kutsealase konkurentsi tihendamiseks, toetades samal ajal kvaliteedi parandamist ja suuremat uuenduslikkust arhitektuuriteenuste hankeprotsessis.

on mõjutanud oluliselt töömeetodeid ning samal ajal on muutunud ka kõikide projektis osalejate omavahelised suhted. Need töömeetodeid mõjutavad muudatused aitavad tõhusamaks muuta ka projektiga seotud tegevusi, sest poolte vahel vahetatakse aina enam ja kvaliteetsemat informatsiooni.

Kvaliteedipõhised valikumenetlused

Kõikide võimalike arhitektide vahel valimiseks on kõige parem kasutada arhitektuurivõistlust (ideekonkurssi). Sellised võistlused on pika traditsiooniga ja on end tõestanud tõhusa vahendina, leidmaks häid lahendusi tõstatatud projekteerimisprobleemidele, samas saab nende kaudu eriti tõhusalt tuvastada arhitektide põhimõtteliste oskuste olemasolu ja taset. Sellisest valikumeetodist on eriti palju kasu avaliku sektori huviorbiidis olevate projektide teostamisel, uute andekate tegijate otsimisel ja uuenduslike lahenduste arendamisel.

Uued riigihankedirektiivid¹⁸, mis võeti vastu 2004. aasta alguses, koondasid arhitektuuriteenuste riiklikuks tellimiseks korraldatavate ideekonkursside juhtnöörid ja tingimused. Määrus lubab avaliku sektori klientidel arhitektuuriteenuste lepingute sõlmimisel kasutada läbirääkimistega menetlust.

Arhitektuuriteenuste lepingute sõlmimisel tuleb keskenduda pakutavate teenuste kvaliteedile ja olemasolevatele tehnilistele võimalustele, mitte aga teenuse maksumusele. Selles kontekstis on projekti kvaliteedi tagamise väärtuslikuks meetodiks arhitektuurivõistlus (ideekonkurss). Selliste võistluste puhul tuleks rõhutada erialaseid oskusi ja autasustamise kriteeriumid peaksid tagama, et žürii otsust mõjutab vaid projekti arhitektuurne kvaliteet. Arhitektuurivõistlus on ühele projektile suunatud menetlus, mida võib vaadelda osana riigihankedirektiivis nimetatud läbirääkimistest.

Uued hankemeetodid

Aastal 2002 vastutas ehitustööstus 49,6%¹⁹ kapitali kogumahutuse eest põhivarasse. Investeeringute kasvav osa tuli erasektorilt, samal ajal kui avalik sektor on rahaliste vahendite vähenemise tõttu sunnitud üha rohkem ehitustegevuses osalemisest tagasi tõmbuma. Selline areng on viinud uute avalike projektide hankestrateegiate otsimiseni poliitiliste otsuste tegijate ja teiste ehitustööstuse osaliste poolt. Mõnedes riikides on avaliku ja erasektori partnerlus pikalt praktikas kasutusel olnud kui moodus, kuidas mobiliseerida erakapitali üldkasutatavate hoonete, nagu näiteks koolide, vanglate ja haiglate ehitamist rahastama. Juba võib märgata muutusi avaliku ja erasektori partnerluse põhimõtete laialdasema kasutuselevõtu osas, eriti just Euroopa Liidu uute liikmesriikide puhul.

Avaliku ja erasektori partnerluse ülesehitus on ülioluline nii protsessi pikaajalise elujõulisuse kui ka ehitatud keskkonna kvaliteedi ja vastupidavuse seisukohast. Selles protsessis peab arvesse võtma kõiki tegureid, mis on ehitatud keskkonna puhul olulised, see peab andma kõikidele asjaosalistele võrdsed eelised ja seda tuleb kujundada nii, et oleks arvestatud üldised huvid. Avaliku ja erasektori partnerluse korral on oht, et avaliku sektori partner arvab, et ta võib osa oma vastutusest erasektori partnerile üle kanda. Tegelikult, mis puudutab riigiorgani vastutust seoses kultuuri- ja ühiskonnapärandi kaitsmise ja nende eest hoolitsemisega, ei ole selline vastutuse ülekandmine võimalik.

2003. aasta märtsis ilmunud Euroopa Komisjoni dokumendis

„Avaliku ja erasektori eduka partnerluse juhend”²⁰ on komisjon rõhutanud seda kui elujõulist mudelit laienuvad Euroopa Liidu jaoks. Roheline raamat, mille avalikustamist oodati komisjoni poolt 2004. aasta kevadel, pakub Euroopa tasandil kindlasti võimaluse suureks avalikuks aruteluks, et täiendada praegusel ajal mitmes riigis käimasolevaid debatte. Ühendkuningriigis on näiteks antud väga negatiivseid hinnanguid mõnede projektidele, mida on juhitud erafinantseerija poolt, mis on väidetavalt Prantsusmaa-poolne avaliku ja erasektori partnerluse põhimõtete tõlgendus. Prantsusmaal hiljuti toimunud valitsuse katsed avaliku ja erasektori partnerluse üldistamise osas on omakorda esile kutsunud tugevat vastuseisu, eriti just arhitektide kutseühenduse poolt, kes kahtlustavad, et uued juhtnöörid kahjustavad oluliselt kvaliteeti ja säästlikkust. Sarnaseid kartusi esitati ka 2003. aasta lõpul Prantsuse kultuuri- ja kommunikatsiooniministeeriumi poolt tellitud aruandes Direction de l’Architecture et du Patrimoine.

Kliendina on avaliku sektori esindajal eriline vastutus ühiskonna ees

Nagu me oleme käesolevas raamatus juba näinud, paneb hoonete üldine mõju omanikele ja klientidele erilise vastutuse. Määratluse kohaselt peaksid riigiorganid juba oma olemuselt juhtima oma hoonete hanget ja projekteerimist. Komisjonil, nagu ka teistel riigiorganitel, on selles suhtes eriline kohustus tänu oma kesksele rollile Euroopa Liidus. Hiljutine komisjoni strateegia oma hoonete ja infrastruktuuri²¹ kvaliteedi parandamiseks annab hea võimaluse riigiorganite tulevikurolli võrdlemiseks.

10. Euroopa Arhitektide Nõukogu tunnistab uute riigihanke mudelite välja töötamise väärtuslikkust, kuna ühiskonna heaolu ja elujõulisus sõltuvad suuresti kvaliteetsete rajatiste olemasolust ja nende kättesaadavusest üldsusele. Elukeskkonna kõrge arhitektuurse kvaliteedi saavutamise eesmärk, mille kaudu aidatakse kaasa ka elukeskkonna jätkusuutlikkusele, nõuab, et arhitektuuriteenuseid osutataks majanduslikest ja otsestest huvidest nii sõltumatuna kui vähegi võimalik. Seetõttu ei või riigiorganid uute hankemudelite rakendamisel taganeda oma kohustusest kindlustada nende poolt toetatavate projektide pikaajaline arhitektuurne kvaliteet.

Foto: Bill Hastings.

Arthouse, kunsti multimeediakeskus, Dublin, Iirimaa.
Projekteerinud: Shay Cleary Architects, Dublin.
Võidetud auhind: RIAI regionaalauhind 1997.

Eelnevalt on soovitatud, et jätkusuutlikkuse hindamine peaks olema riigihankemenetluste, ehitismääruste jne puhul kohustuslik kogu Euroopa Liidu piires, mitte ainult nende projektide puhul, mida finantseeritakse struktuuri- ja ühtekuuluvusfondide kaudu. Kuigi väidetavalt on seda raske saavutada, osaliselt komisjoni ebapiisavate vahendite tõttu neid menetlusi jälgida, tuleks siiski just selles suunas jõupingutusi teha.

Kvaliteedistandardite tõstmine hanke kõikide aspektide osas ja avalike projektide elluviimine suurendavad üldsuse ootusi ja nõudmisi ka eraprojektide taseme suhtes. Selleks et neid eesmärke saavutada, on mõned riigid ametisse määranud haldurid, kes vastutavad arhitektuuri kvaliteedi saavutamise ja riiklike ehitustööde elluviimise eest, et need oleksid oma hinda väärt. Iirimaa on selleks riigi peaarhitekt, Hollandis ja Belgia Flaami piirkonnas on selleks Bouwmeester. Prantsusmaa on mitu aastat tagasi samuti asutanud „ministeeriumidevahelise avalike ehitiste kvaliteedikomisjoni“. Need on mudelid, mille kasutuselevõttu võiksid kaaluda ka paljud teised Euroopa Liidu liikmesriigid. Sellist kvaliteedi stimuleerimist tuleks edendada nii, et sellest saaks hea tava suunanäitaja, ja seeläbi innustada erasektorit samamoodi ühiskonna eest vastutust kandma. ■

11. Uute Euroopa Liidu riigihankemääruste ülevõtmine liikmesriikide õigusesse langeb ajaliselt kokku struktuurifondide uue perioodi algusega laienenud Euroopa Liidus. See pakub suurepärase võimaluse astuda vajalikke samme selleks, et võrrelda ühenduse finantseerimist ja elukeskkonna jätkusuutlikkuse reaalselt saavutamist.

Stadsbibliotheek Roermond, Holland.
Projekteerinud: Architecten Aan De Maas.
Võidetud auhinnad: Bentonprijs (1. koht) 2001.
Rahvusvaheline silmapaistvate ehitiste auhind 2002, eriliselt äramärgitud.

Peamine väljakutse: linnakeskkonna kvaliteet

Nagu selle raamatu eelnevates osades juba rõhutatud, on olemas tungiv vajadus vaadelda elukeskkonna majanduslikku, organisatoorset ja poliitilist raamistikku veelgi terviklikumalt ja integreeritumalt. Ilmselt tuleb selles vallas edendada ühenduse üldist tegevust ning hiljuti on selles suunas astunud ka mõningaid julgustavaid samme, nagu näiteks eespool juba mainitud linnakeskkonna strateegia väljaarendamine.

Kuigi linnapoliitikat ei arvata Euroopa Liidu õiguspädevusse, püüeldakse siiski mitmete selle valdkonna poliitikaelementide poole. Tänapäevase seisuga on parimateks näideteks peamiselt Euroopa Parlamendi poolt algatatud URBAN-programmid, mille eesmärgiks on ebasoodsate linnapiirkondade²² arendamine. Eelmisega on seotud URBACT-programm²³, mis jätkab võrgustikutöö head tava. See programm on väga hästi vastu võetud ja peaks saavutama häid tulemusi. Üldisemas kontekstis on headeks näideteks Euroopa Liidu linnakeskkonna säästva arengu tegevusplaan 1998. aastast ja Euroopa Komisjoni aruanded ühtekuuluvuspoliitika²⁵ teemadel, kuigi need mõlemad on oma haardelt ja mõõtmetelt piiratud. Teiste Euroopa Liidu poolt tehtud positiivsete sammude hulgas on osutunud väga kasulikuks linna auditeerimise algatus, mille kohta võib EAN uhkusega väita, et selle poole püüeldakse.

Samuti on tööd tehtud ja tehakse ka praegu, et määrata kindlaks indikaatorid eri tasandite jaoks. Siiski puuduvad selle töö juures usaldusväärsed näitajad tegeliku elukeskkonna kvaliteedi mõõtmiseks, seda eriti just ehitatud keskkonna kvaliteedi osas. Kuigi selle saavutamine ei pruugi olla kerge, tasub jõupingutuste tegemine selles vallas ära ja Euroopa Komisjonil on kindlasti parim positsioon, et seda protsessi algatada ja selle järele valvata. Teisest küljest on just linnad need paigad, kus probleemide teket saab vahetult jälgida. Niisiis, kuigi linnades esinevad kõige keerulisemad probleemid, millega ühiskond vastakuti seisab, on see samas ka parimaks paigaks lahenduste elluviimisel.

Asjakohane tegevusraamistik: linnad

Kuigi 80% Euroopa kodanikest elab linnades ning veedab 90% oma ajast hoonetes, ei ole praegu veel olemas – vaatamata hiljutistele edusammudele – Euroopa Liidu linnapoliitikat. Sellel on ajaloolised põhjused, kuna linnapoliitika on endiselt suurel määral liikmesriikide eelisõigus. Amsterdami leping on aga pannud aluse mõningatele muudatustele ja Euroopa Komisjon saab valida, kuidas oma jõudu nende poliitika edendamisel ja koordineerimisel tõhusamalt rakendada, säilitades samal ajal kohase austuse subsidiaarsuse põhimõtte vastu.

Euroopa linnade, suurlinnade ja regioonide poolt hiljuti tehtud jõupingutused selleks, et ennast linnakodanike ja investorite silmis atraktiivsemaks muuta, on tekitamas uusi arusaamu arhitektuuri suhtes, mida järjest enam vaadeldakse kui asukoha valiku võtmetegurit. Hästi planeeritud ja ehitatud keskkond parandab elanike elukvaliteeti, loob kohaliku eneseteadvust ja motiveerib inimesi osalema linna juhtimises. Piirkondadesse, kus üldsuse heaolu on suurem tänu hästi

Foto: Hisao Suzuki.

Sloveenia kaubandus- ja tööstuskoda, Ljubljana, Sloveenia.
Projekteerinud: Sadar Vuga Arhitekti.

planeeritud ühiskondlikele aladele, meeldivatele linnaosadele ja ulatuslikele puhkealadele, on palju hõlpsam meelitada uusi äriruume. Tootmise järjest suurem vajadus arvestada keskkonnanõuetega ja selliseks tegevuseks sobiliku pinna pidev vähenemine julgustab äriettevõtteid tagasi linnadesse tulema, aidates seega kaasa varem monofunktsionaalsete piirkondade taaselustamisele. Linnaruumi segakasutust tuleb edendada, see peab sobima „naabruskonna” mõistega kui inimtegevuse ala, mille kaudu kodanikel on end lihtne identifitseerida.

Sellest vaatevinklist lähtudes võib aeglasema majandusliku arengu perioodi vaadata kui võimalust. Tuleviku seisukohast ei ole enam peamine mure hoonestatud maa-alade maksimeerimine ja kasumitootlikkuse suurendamine – järjest enam keskendutakse säästvate ja kvaliteetsete ideede kasutamisele. Puhkeala võib üldises linnakontekstis olla majanduslikult elujõulisem kui uustehnoloogiaehitis, mis jääb mingil põhjusel hõivamata. Üha enam kasvab vajadus tühjade mahajäetud alade ja äärelinnade ümberkujundamise järele. Mitmetes Euroopa Liidu asutustes ja liikmesriikides on viimaste aastate jooksul oluliselt suurenenud nende probleemide alane teadlikkus ja tuleviku linnakeskkonna strateegia²⁶ ettevalmistamisega seoses on avaldatud mitmeid spetsiifilisi soovitusi.

Kohalikud omavalitsused ja ettevõtete rajajad peavad uued strateegiad tulevikus ka kasutusele võtma. Tegelikuses on juba praegu Euroopa Liidu 15 vanas liikmesriigis asi nii, et linnaplaneeringu ja arhitektuurse planeerimise osas keskendutakse peamiselt olemasolevate linnastruktuuride parandamisele (linnaregeneratsioon), täiustamisele ja olemasolevate ehitiste laiendamisele (uuendus ja renoveerimine). Selline areng toimub paralleelselt sotsiaalse integratsioonipoliitika arendamisega, mis võib kohalikul tasandil suurendada aktiivsust ja jõukust. Need uued ideed põrkuvad aga „kohaliku kirikutorni mõttelaadiga”, mis viib selleni, et kohalikud kogukonnad püüdlevald oma strateegiliste eesmärkide ja ehitusprojektide poole koostöö asemel omavahel konkureerides. Euroopa Liidu programmidel, mis toetavad munitsipaaltasandil regioonidevahelist ja piiriülest koostööd, võib niisiis olla ülioluline roll, et takistada vääralt suunatud planeerimist ja investeeringuid.

Üks oluline põhimõte, mis on kindlaks määratud Euroopa Liidu linnapoliitika eest vastutavate ministrite poolt 1999. aastal vastu võetud Euroopa ruumilise arengu plaanis²⁷, on lähenemine Euroopa linnade, suurlinnade ja regioonide kvaliteedile polütsentriliselt. Selline suunitlus aitab ära hoida üksikute regioonide ärälõigatust Euroopa üldisest arengust.

Niisugune mitme keskuse arendamine saab toimuda vaid terviklike lähenemisviiside abil, mis ühendavad omavahel nii majandusliku arengu kui ka sotsiaalse kaasamise, samal ajal säilitades regiooni kultuurilise identiteedi. Euroopa ruumilise arengu plaan toimib suurel määral linnapoliitika alase valitsustevahelise koostöö raamistikuna, kuigi kahjuks ei ole see viimaste aastate jooksul olnud Euroopa Liidu poliitilise programmi peamine prioriteet. 2004. aasta alguses ilmusid märgid sellest, et see teema võib saada uue tõuke ja seda tänu huvile uue presidendi ametiaja alguse vastu. EAN toetab väga selliseid uusi jõupingutusi.

Riiklikult finantseeritavad projektid linnades, suurlinnades

12. Linnakeskkonna uue poliitika loojate mobiliseerimine on väga oluline selleks, et luua elujõulist tulevikku kõikide kodanike jaoks. EAN töötab ka edaspidi aktiivselt selle eesmärgi saavutamise nimel ning annab oma panuse tagamaks, et parlamendiliikmetele ja poliitiliste otsuste tegijatele oleks kõnealuste probleemidega seotud teadmised ja asjatundjate ekspertiis paremini kättesaadavad.

13. Selleks et saavutada elukvaliteedi tõus meie linnapiirkondades, tuleb esmalt tagada kõrgel tasemel koostoime ja koostöö linnade ja regioonide vahel. Sellest vaatevinklist lähtudes on edasiste ühiste tegevuste sobivaks aluseks Euroopa ruumilise arengu plaanis toodud poliitilised juhtnöörid.

ja kohalikes kogukondades hõlmavad pea alati arhitektuurseid ja linnaplaneeringuga seotud tegevusi, kuid nende lühiteated sisaldavad haruharva spetsiifilist projekti kõrge kvaliteedi nõuet. Selline tendents pidurdab linnakeskkonna kvaliteedi kiirele edenemisele korraliku aluse rajamist. Veelgi hullem, ehitatud keskkonnaga seotud kultuuripoliitika keskendub siiani peamiselt vaid ajaloolise kultuuripärandi kaitsmisele. Kultuurimõju hinnang planeerimisfaasis võiks olla õige vahend, et hinnata ehitustegevuse sotsiaalseid ja kultuurilisi tagajärgi.

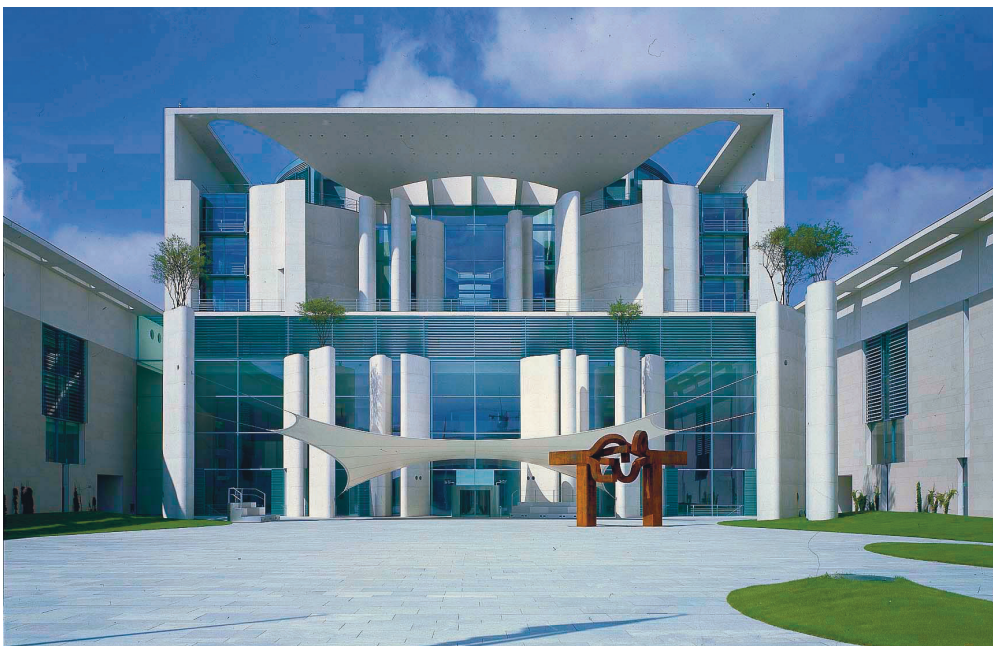
Erilist äramärkimist väärib ilu mõiste olulisus, mis ei tähenda vaid fassaadile või objektile antavat subjektiivset hinnangut, vaid oma elukeskkonnast saadava heaolutunde keskset tähtsust meie kodanike jaoks. Tegelikult on ilu kvaliteedi sama oluline osa nagu kõik muu. Võib-olla on keeruline objektiivselt kirjeldada, mis on see, mis objekti ilusaks muudab, kuid lihtne on ära tunda pilti, kust ilu puudub. Psühholoogiline kasu on ilmselge: kui inimesed on ümbritsetud ilusate asjadega, aitab see kaasa tasakaalustatud ja hästi toimiva ühiskonna loomisele, seetõttu tuleb erilisi jõupingutusi teha selles suunas, et ilukontseptsioon oleks sisse kirjutatud projektidesse, millest lõppkokkuvõttes moodustub meie elukeskkond.

Pakiline vajadus: heal tasemel juhtimine

2001. aastal koostatud Euroopa Komisjoni juhtimise valge raamat²⁸ pakkus välja strateegia, mille eesmärgiks on Euroopa Liidu poliitika suurem läbipaistvus, kaasamine ja ühtekuuluvus kodanike, valitsusväliste organisatsioonide ja teiste huvigruppide jaoks. Sellele järgnes edasine teatis parema seaduse loomise kohta²⁹. Nende uute seadusandlike ettepanekute võimalikke mõjusid katsetatakse juba laialdasemate avalike konsultatsioonide ja ennetavate mõju-uuringute abil. Hiljuti on Euroopa Liidu institutsioonid jõudnud uute institutsioonidevaheliste meetmete osas kokkuleppele, mis viivad uued põhimõtted praktikasse³⁰. Kas need on kõikide seadusloomega seotud asjaosaliste tihedamaks ja paremaks kaasamiseks ning seatud eesmärkide saavutamiseks tõhusad või mitte, on veel vara öelda. Üks kõige huvitavamaid jooni sealjuures on alternatiivsete reguleerimisviiside, nimelt isereguleerimise ja kaasreguleerimise põhimõtte toetamine.

14. Kvaliteetne ja jätkusuutlikkuse põhiprintsiipe järgiv arhitektuur on eeltingimuseks meeldivale ja elujõulisele ehitatud keskkonna tekkele, mis vastaks meie kodanike tegelikele vajadustele ja põhjendatud püüdlustele. Kvaliteetset arhitektuuri tuleb pidada hästi läbimõeldud linnapoliitika põhikoostisosaks, mitte linnaruumi kaunistuseks.

Foto: Werner Huthmacher.

Bundeskanzleramt, Berlin, Saksamaa. Projekteerinud: Axel Schultes, Charlotte Frank ja Christoph Witt. Võidetud auhind: Deutscher Architekturpreis 2003.

Isereguleerimist defineeritakse kui majandusettevõtjate, sotsiaalpartnerite, valitsusväliste organisatsioonide ja ühenduste võimalust sätestada endi vahel või enda jaoks Euroopa tasandi ühtseid suuniseid (eriti just tegevusjuhiseid või sektorit puudutavaid lepinguid). Kaasreguleerimiseks kutsutakse mehhanismi, kus ühenduse seadusandliku aktiga tehakse vastavatele osapooltele ülesandeks saavutada seadusandlike võimude poolt kindlaksmääratud eesmärk.

EAN suhtub väga positiivselt sellesse, kui Euroopa Liidu poliitika arendamise ja rakendamise eesmärgil ühendatakse erialase, ühiskondliku ja poliitilise tasandi jõupingutused. Üha olulisemaks muutub see, et kohalikest kogukondadest, kutseühendustest ja teistest huvigruppidest saaksid poliitiliste otsuste tegemise juures aktiivsed partnerid. Subsidiarsuse põhimõttest saab Euroopa arengut edasiviiv jõud vaid siis, kui kõik eelnimetatud asjaosalised annavad selleks oma panuse.

Euroopa Liidu poliitikasuunised sisaldavad muuhulgas ka kõikide valdkondade strateegilise planeerimise ja mõju hindamise kontseptsioone. Euroopa projekti realiseerimise komplitseeritus nõuab, et loodaks pigem pikaajalisi võrgustatud strateegiaid kui lühiajalisi isoleeritud meetmeid. Säästvuse ja sotsiaalse ühtekuuluvuse põhimõtted nõuavad sellise mõtteviisi rakendamist, mille puhul määratakse kindlaks eri poliitiliste sfääride vahel toimuva vastastikuse mõju väärtus. Uued mõju hindamise meetmed peegeldavad seda muutunud lähenemisi. Nad võimaldavad projekti võimalikke tagajärgi loetleda juba ideejärgus, niiet parandavaid meetmeid saab rakendada võimalikult varajases staadiumis.

On veel üks areng, mis annab lootust, et Euroopa Liidu poliitika hõlmab tulevikus ka arhitektuuri. Viimase seadusandliku kogu ajal loodi Euroopa Parlamendis linnapoliitika parlamentaarne tööühm. Selle ülesanne oli Euroopa Liidu parlamendiliikmetele pakkuda olemasolevate lähenemisi viiside omavahelise kombineerimise võimalust ning anda Euroopa Liidu linna- ja regionaalpoliitika integreeritud ülevaateid. Kuna nende probleemidega tegeldakse eri parlamendikomisjonides, on küllalt lihtne kaotada silmist tervik. On ilmselge, et Euroopa vajab terviklikumat ja koordineeritumat lähenemist linnaprobleemidele, sealhulgas ka arhitektuurile, ja sellise järelduseni on jõudnud ka Euroopa Parlament. Samas loodame me, et selle poole püüdleb ka värskelt valitud laienenud Euroopa Parlament. Uue seadusandliku kogu algusaeg annab hea võimaluse fokuseeritud tegevuskava ettevalmistamiseks, kuhu kuuluksid sellised esmatähtsad teemad nagu linnaregeneratsioon ja renoveerimine. ■

15. Kuna linnaarenduspoliitikal on nii sügav mõju, peavad Euroopa Liidu linna planeerimise, projekteerimise ja majandamise poliitika välja töötamisel kaasatud olema kõik huvigrupid, et tekiks ühine vastutus elukeskkonna kvaliteedi eest, sarnaselt juhtimise hea tava põhimõtetega.

Langhami ehitus, Praha, Tšehhi Vabariik.
Arhitekt: Ladislav Lábus.

Tarbijakaitse tagamine siseturul

Ühelt poolt nõustuvad kõik, et nii ülearune kui ka puudulik reguleerimine võib muutuda koormavaks ja et sellest võib saada märkimisväärne tõkend teenuste vabale liikumisele ja tarbija valikuvõimalusele. Teiselt poolt on aga teenuste rahuldav, mittediskrimineeriv ja hästi läbi mõeldud reguleerimine klientide ja ühiskonna kui terviku huvides väga olulised.

Siseturu teenuste strateegia 2003–2006³¹ süsteemse rakendamise huvides tuleb tagada, et ei tühistataks olemasolevaid mõistlikke määruseid eesmärgiga saavutada väärtalt mõistetud ühtlustamist. Uuesti saavutatud liberaliseerimine, nii ühenduse siseses kui ka väliskaubanduses, ei või minna vastuollu Euroopa Liidu tarbijapoliitika strateegia 2002–2006³² nõudmistega.

Ehitustööstusel on tarbija ees eriline vastutus oma märkimisväärse mõju tõttu elukeskkonnale. Tegelikult on sellel vastutusel mitu tasandit, mis kõik tuleb kindlaks määrata. Ehitussektor peab tagama, et tema poolt pakutavad teenused, tooted või ehitised vastavad tarbija vajadustele ja nõudmistele. Omanik/klient peab tagama, et tema investeringu kasutuskulu oleks majanduslikult ja keskkonna suhtes korrektselt tasakaalustatud. Ühiskond peab ametivõimude poolt rakendatava mõjujõu kaudu tagama, et on olemas piisav ja rahuldav regulatsioon, mille piires saavad tegutseda kõik huvigrupid. Sillana kõikide nende vahel vastutab täpsustaja ehk arhitekt selle eest, et loodaks lahendus, mis rahuldaks kõiki asjaosalisi.

Vajadus piisava regulatsiooni järele

Parem seadusloome on samm õiges suunas. Seetõttu on kvaliteetse teenuse tagamiseks teenuste puhul, millel on ühiskonnale kasvõi üks eelnimetatud mõjudest, vaja erilist tähelepanu pöörata sellistele probleemidele nagu registreerimine, kommertsteadaanded, ametialane vastutuskindlustus, eetika ja vahendid. Seda on Euroopa Parlament oma vabade elukutsete turumääruste ja konkurentsireeglite otsuses³³ tähtsaks pidanud, kui ta "rõhutab vajalike reeglite tähtsust iga elukutse puhul, selleks et tagada selle elukutse esindajate erapooletus, pädevus, terviklikkus ja vastutustunne, kindlustamaks kliendi ja kogu ühiskonna huvides nende poolt pakutava teenuse kvaliteeti ja tagamaks avalikku huvi".

Selleks et tagada kliendile ja kasutajale ühtlane kvaliteet, on mitmed Euroopa riigid sidunud arhitekti elukutse tihedalt mitmesuguste kvaliteedikriteeriumidega, mis on nende kutsetegevuse üheks eeltingimuseks. Kutsenimetus, kui selline on olemas, on õiguslikult kaitstud kokkulepitud haridusstandardite ja erialase kogemuse tõestusmaterjaliga, nõudega püüelda elukestva õppe poole ja pidada kinni tegevusjuhenditest. Tegevusjuhendi rikkumise korral on kutsealaliidul õigus rakendada sanktsioone. Arhitektide jaoks, kes jagavad neid tunnusoone teiste vabade kutsete esindajatega, on eriti tähtis lähenemine teenuste kvaliteedipõhimõtetele, mille komisjon on kasutusele võtnud oma uues ettepanekus siseturu teenuste horisontaalse direktiivi kohta³⁴. Elukeskkonna kontekstis on sellised põhimõtted veelgi tähendusrikkamad, sest pakutava teenuse kvaliteedil on otsene mõju kasutajate ja kõikide riikide kodanike

Eko Park, Varssavi, Poola. Projekteerinud: APA Kuryzowicz & Associates. Võidetud auhind: Poola Arhitektide Liidu konkursi aastaauhind 2002.

16. Selleks et anda tarbijale piisavalt teavet selliste intellektuaalsete teenuste iseloomu ja maksumuse kohta, mida on vaja ehitatud keskkonna loomiseks, on vaja ühenduse õiguses luua ja kehtestada kohased informatsioonisüsteemid. Sellised süsteemid, sealhulgas need, mis põhinevad ajaloolisel informatsioonil, võimaldaksid tarbijal enne otsuse tegemist võrdlevalt analüüsida eri teenusepakujate teenuste kvaliteeti, et tagada siseturul nõuetekohane konkurents.

elukvaliteedile.

Üheks reguleeritud kutseala eespool juba mainitud omaduseks on asümmeetriline informatsioon. See on majandusteooria mõiste, mille kohaselt on müüjal pakutava toote või teenuse kohta rohkem informatsiooni kui ostjal. See peab paika just arhitektide puhul, sest tavakliendil üldiselt ei ole arhitektuuriteenuse osutamiseks vajaminevaid komplekseid teadmisi. Sageli juhtub, et kliendile vajalike teenuste maht ja tüüp selgub alles projekteerimise käigus, seetõttu ei ole klient sageli võimeline teenuse õiget hinda protsessi alguses prognoosima.

Liikumine ja kvalifikatsiooni tunnustamine

Sobiv esmane haridus, nõutavale kvalifikatsioonitasemele vastav koolitus ja pideva kutsealase õppe kaudu omandatud teadmiste ja oskuste alahoidmine on eeldusteks, mida kutseala vastutustundeline esindaja peab täitma, et olla valmis kliendi või tarbija nõudeid täitma.

Selleks et parandada kõrgelt kvalifitseeritud asjatundjate vaba liikumist Euroopa Liidu piires, on üheks eesmärgiks piiriülese kvalifikatsioonide tunnustamise lihtsustamine ning suurema paindlikkuse loomine, et aidata sellistel asjatundjatel valitud liikmesriigis paremini kohaneda ja töötada. Automaatse vastastikuse tunnustamise ja kutseala vaba liikumise puhul on rõhutatud ja rõhutatakse ka edaspidi mitmeid positiivseid aspekte. Komisjoni ettepanek luua erialase kvalifikatsiooni tunnustamise direktiiv³⁵ (mis 2004. aastal oli ikka veel seadusandlike läbirääkimiste tasandil) koondab 15 varasemat üldist ja sektorite kohta käivat direktiivi, sealhulgas arhitektide direktiivi kutsekvalifikatsiooni vastastikuse tunnustamise kohta arhitektuuri erialal³⁶.

Uus direktiiv ei määra kindlaks mitte ainult haridusstandardeid, vaid määrab ka kriteeriumid, mida asjatundjad peavad täitma, kui nad soovivad elada ja oma kutsealal praktiseerida mõnes muus liikmesriigis kui oma päritoluriik. Siin on eriline oht, et riikliku kontrolli vähendamine juba saavutatud kvaliteedistandardite puhul nõrgestab neid. Risk tuleneb just ilma igasuguse regulatsiooni ja kriitikata selliste meetmete võtmise võimalusest, mis võimaldavad inimeste ja teenuste vaba liikumist. Kui asjatundja poolt pakutavatel teenustel on kodanike tervisele ja turvalisusele otsene mõju ja see asjatundja nende teenuste osutamiseks liigub, tuleb rakendada mõningaid proportsionaalseid meetmeid, mis nõuaksid asjatundja poolt oma kohaloleku deklareerimist selles liikmesriigis, mis ei ole tema päritoluriik.

Tasub meenutada, et nii arhitektide direktiiv kui ka kavandatav kvalifikatsioonide direktiiv sisaldavad ühist lõiku, mis teatab: "Arhitektuur, ehitiste kvaliteet, nende sobitumine ümbrusesse, loodusliku ja linnakeskkonna austamine ning kollektiivne ja individuaalne kultuuripärand on üldist huvi pakkuvad küsimused; seepärast peab diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide vastastikune tunnustamine rajanema kvalitatiivsetel ja kvantitatiivsetel kriteeriumidel, mis tagavad, et tunnustatud diplomite, tunnistuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide omanikud suudavad mõista ja praktikas väljendada üksikisikute, ühiskondlike gruppide ja kollektiivide vajadusi seoses ehitiste ruumilise planeerimise, projekteerimise, korralduse ja ehitamise, arhitektuuripärandi säilitamise ja väärtustamise ning loodusliku tasakaalu hoidmisega".

17. Arhitekti elukutse on alati väärtustanud rikkust, mille on kaasa toonud professionaalide ja teenuste vaba liikumine. Arhitektikutse toetab vaba liikumise eesmäärke, mille aluseks on hariduse ja koolituse kõrged standardid ning proportsionaalsed tagatised, mis tunnistavad vajadust sellise liikumise reguleerimise järele. Siiski võib tarbijale pakutava teenuse kvaliteedi vastastikuse tunnustamise printsiip olla efektiivne vaid juhul, kui see baseerub kvalifikatsioonil, mida on asjakohaselt hinnatud ja mille osas on kokku lepitud.

18. EAN toetab kvaliteetset arhitektuurialast haridust, mis on kooskõlas Bologna mudeliga ja baseerub vähemalt viieaastasel ülikooliõpingutel. Selline haridus peaks tagama teadmiste ja oskuste omandamise kujul, mis on toodud arhitektide direktiivi artiklis 3; sellisele haridusele peab järgnema vähemalt kahe aasta pikkune praktilise kogemuse omandamine, enne kui iseseisvalt arhitektipraktisega alustada saab. See kord vastab arhitektipraktise rahvusvahelistele soovituslikele standarditele, mille on ühehäälselt vastu võtnud Rahvusvaheline Arhitektide Liit.

Selleks et tagada arhitektide pädevus nende teemade puhul ka tulevikus ja konkurentsivõime ülemaailmsel turul, on ülioluline säilitada kõrge kvalifikatsioonitase. Olemasolevad kursused arhitektidele kestavad tavaliselt vähemalt viis aastat, millele järgneb paljudel juhtudel kaks kohustuslikku aastat praktilise töökogemuse saamiseks. See on vastavuses soovituslike standarditega, mille osas on Rahvusvaheline Arhitektide Liit jõudnud ühehäälele kokkuleppele.

Üliõpilaste piiriülene liikumine on Bologna protsessi, mille eesmärgiks on võetud 2010. aastaks ühise Euroopa kõrghariduspiirkonna loomine, keskseks eesmärgiks. Selle sihiks on hõlbustada vastastikust tunnustamist ja teatud ajavahemike veetmist välismaal, nii et tudengitel oleks lihtsam valida, kus ja mida nad õppida tahavad. Teadusmahukate kutsealade seisukohast on selline areng eriti positiivne, niipea kui kinnitatakse, et esimene kvalifikatsioon, millega arhitektikutse pälvitakse, saadakse pärast viit õppeaastat.

Bologna protsess teeb ettepaneku anda bakalaureusekraad kõigile üliõpilastele pärast kolmeaastase kolmanda astme õppekava läbimist. See on uuendus, mis aitab olulisel määral kaasa tudengite liikumisele ja kvalifikatsiooni ülekandmisele, kuigi sellist kvalifikatsiooni ei saa veel vaadelda kutsealase ettevalmistusena, mis tagab ligipääsu arhitekti ametile. Ei piisa ainult kolmeaastase õppimise tulemusena saadud teadmistest, et arhitektina tööle hakata, sest igapäevatöö komplitseerituse tõttu on vaja enam spetsiifilisi oskusi ja väljaõpet, millest suur osa saadakse vaid praktika ja kogemuse kaudu. ■

FOTO: N. Danielides.

Kreeka rafineerimistehase peakorter, Ateena, Kreeka. Projekteerinud: Alexandros N Tombazis ja Associates Architects.

19. Arhitektuuri mõju ühiskonnale on fundamentaalse tähendusega elukvaliteedi osas. Seetõttu oleks sobiv, kui arhitektide haridustaseme kvaliteeti puudutavaid kolmepoolseid konsultatsioone peetaks ka pärast arhitektide direktiivi põhimõtete lisamist kavandatavale kutse kvalifikatsioonide tunnustamise horisontaalsele direktiivile.

Euroopa arhitektuuripoliitika poole

Nagu eespool juba rõhutatud, on valitsemisel võtmeroll: see võimaldab võtta uue poliitika ja seadusandlike ettepanekute juures arvesse riigivõimuorganite, kutsealade ja võrgustike vahelise töhüsa koostöö poliitilisi aspekte. Kultuur on immateriaalne põhivara, millel on mõõdetav mõju, ning seetõttu tuleb kõikide poliitiliste tegevuste puhul arvestada kultuurilisi aspekte.

Euroopa arhitektuuripoliitika foorum

Kõnealune foorum on terve rea algatuste tulemus, mille eesmärgiks on liikmesriikide vahelise infovahetuse lihtsustamine. 1997. aastal Hollandi eesistumise ajal korraldati Rotterdams rahvusvaheline arhitektuuripoliitika konverents. Arhitektuurialane koostöö jätkus ka Soome eesistujaks olemise ajal, kui Pariisis toimus 1999. aastal Euroopa arhitektuurialane kokkutulek, mis organiseeriti Soome ja Prantsusmaa koostöös.

Pariisi kokkutuleku järeldestes pakuti välja rida suundumusi ja soovitusi, mille hulgast üks oli Euroopa arhitektuuripoliitika foorumi loomine, mille eesmärgiks on tagada püsiv koostöö. Ametlikult korraldati see foorum 2000. aasta juulis Pariisis Prantsusmaa eesistumisel ja see tõi kokku riikide ministereumide, kutseorganisatsioonide ja kultuuriasutuste esindajad. Foorumi eesmärgiks on aidata vahetada arhitektuuri ja linnakeskkonna kvaliteedi parandamise riiklikke seisukohti ja kogemusi, võtta kasutusele konkreetseid meetmeid ja luua ühiseid töövahendeid, välja arendada ühtseid seisukohti ja algatada läbirääkimisi asjakohaste ühenduse organitega. See on jätkuvalt tulemuslik valitsustevaheline võrgustik, mis aitab edendada Euroopa Liidu eri liikmesriikide vahelist arhitektuurikoostööd. Aastate jooksul on see lihtsustanud ühtsete töövahendite loomist ning informatsioonivahetust (näiteks on loodud veebileht www.architecture-forum.net), viidatavate dokumentide loomist ning koosolekute ja seminaride korraldamist eri Euroopa eesistujamaade toel. Foorum on hõlbustanud ka erinevate kultuuriasutuste kogunemist mitmesuguste ühiste projektide raames, mille eesmärgiks on arhitektuuri edendamine GAUDI-nimelise koostööalgatuse kaudu, mida finantseeritakse läbi programmi Kultuur 2000.

Foorumi tegevus on loogiliseks jätkuks Euroopa Arhitektide Nõukogu poolt 1995. aastal ilmunud valgele raamatule pealkirjaga „Arhitektuur ja Euroopa homme”³⁸. Euroopa Arhitektide Nõukogu on foorumi liige ja ta näeb foorumis nõupidamiste eelistatud struktuuri, millel on samal ajal oluline roll Euroopa arhitektuuri muutumisel veelgi kesksemaks.

20. Arhitektuur on iga riigi ajaloo, kultuuri ja elulaadi põhiline tunnusjoon; arhitektuur on inimeste igapäevaelus kogetav ülioluline kunstiline väljendusvahend, mis loob tuleviku kultuuripärandi. Ühiskonda ja kultuuri määravateks tunnusjoonteks on kuuluvustunne ja identiteet. Arhitektuuriline väljendus on sageli selliste kultuuriliste ja ühiskondlike vajaduste kandjaks ja seetõttu on tähtis, et selliseid olulisi mõjutusi võetaks projekteerimisel ka arvesse.

Isegi täna ei ole arhitektuur Euroopa Liidu linnarenduspoliitikas piisavalt kinnistunud, seda vaatamata tõsiasi, et arhitektuuri tunnustatakse üha enam linnaidentiteedi olulise osana. Esimene otsustav samm tehti aga 2001. aastal nõukogu linna- ja maakeskkonna arhitektuurikvaliteedi resolutsiooni³⁹ vastuvõtmisega, mis oli suurel määral foorumi koostöö tulemus. See resolutsioon innustab muuhulgas liikmesriike „suurendama oma jõupingutusi, et laiendada arhitektuuriteadmisi ja edendada linnaplaneerimist ning muuta ostja ja avalikkus arhitektuuri, linna- ja maastikukultuuri väärtustamise osas teadlikumaks ja haritumaks”. Prantsusmaa algatusel tehtud otsust on kultuuriministrid arutanud ja selle heaks kiitnud, saates sellega Euroopa Liidu asutustele ja liikmesriikidele selge sõnumi. See peaks võimaldama tihedamat koostööd kõikidel tasanditel (kohalikul, regionaalsel, riiklikul ja Euroopa tasandil), eriti just teemade puhul, mis liiga sageli on killustatud eri valitsusasutuste ja organite vahel. Foorumil on ideaalne positsioon nende väljakutsetega toimetulemiseks, kui arvestada, et ajavahemikuks 2004–2006 planeeritud tegevusprogramm on nii sisult kui ka lubadustelt ülimahukas. EAN on foorumi suhtes optimistlik ja loodab, et sel ajavahemikul saavutatakse olulist edu.

Lõppsõna

Euroopa Arhitektide Nõukogule on selge, et on vaja välja arendada Euroopa arhitektuuripoliitika. Käesolev raamat on kindlaks määranud tänase olukorra, mille raames toimub Euroopa ruumiline planeerimine. Praegusel ajal kerkib esile mitmesuguseid väljakutseid ja võimalusi ning EAN kavatseb nende mõlemaga tegeleda.

Seni loodame, et käesolev raamat õhutab avalikku arutelu ja parandab teadlikkust arhitektuuri tähtsusest kõikide inimeste elus. Teid, meie lugejat, kutsume me üles eespool toodud teemade üle mõtisklema ning kaasa aitama EANi jõupingutustele liikumisel Euroopa suunas, mis naudib jõulise ja hästi tasakaalustatud arhitektuuripoliitika hüvesid. Kui te olete otsusetegija, kutsub EAN teid üles püüdlema võtmesõnumites toodud eesmärkide poole ning arvestama neid oma igapäevatoos. Kui te olete arhitekt või on teie kutsetegevus seotud poliitikaga või elukeskkonna loomisega, soovitab EAN teil täie teadmisega suhtuda teie õlul olevasse vastutusse.

Me kutsume kõiki lugejaid üles saatma Euroopa Arhitektide Nõukogule käesolevas raamatus arutatud teemade ja ideede kohta kommentaare või seisukohti e-posti vahendusel aadressile: info@ace-cae.org, teemareale kirjutage “Poliitiline tegevuskava – märkused (Policy Book – Remarks)”. ■

21. Euroopa Arhitektide Nõukogu usub kindlalt, et arhitektuuri kvaliteeti ja arhitektuuriteenuste spetsiifilist iseloomu tuleb arvesse võtta igasuguse Euroopa Liidu poliitika, kõikide meetmete ja programmide puhul, nagu seda nõuab Euroopa Ülemkogu, viies sel moel ellu Euroopa arhitektuuripoliitikat.

Lasteaed, Kematen, Austria.
Arhitekt: Erich Guttmorgeth.
Võidetud auhind: Tirooli arhitektuuriauhind 1996.

Foto: Craig Kuhnner.

ARHITEKTUURI TEGEVUSKAVADE LOETELU

Riikide kaupa (valimik)

Austria:

Austria ehituskultuuri ja arhitektuuri platvorm (Platform Architectur und Baukultur in Österreich).

Esitatud Austria Parlamendile 2004. aasta 30. märtsil suulise arutelu käigus.

Vt: www.architekturpolitik.at

Holland:

"Ontwerpen aan Nederland", arhitektuuripoliitika 2001–2004.

Trükis ilmunud 2000. aasta oktoobris. ISBN 90-122-08982-4.

Iirimaa:

Arhitektuuri tegevusplaan 2002–2005 (Action on Architecture 2002–2005).

Iirimaa valitsuse arhitektuuripoliitikat toetav tegevusplaan.

ISBN 0-7557-1323-0.

Trükis ilmunud 2002. aasta aprillis.

Valitsuse arhitektuuripoliitika areng: poliitika kondikava ja ideede arutelu, 1996 (Developing a Government Policy on Architecture: A Policy Framework and Discussion of Ideas, 1996).

Trükis ilmunud 1996.

Itaalia:

Arhitektuurikvaliteedi seadus: „Legge-quadro Sulla Qualita Architettonica”.

Ministrite nõukogu poolt heaks kiidetud 2003. aastal.

Norra:

Norra valitsuse kultuuripoliitika: arhitektuur ja disain (Cultural Policy of the Norwegian Policy: Architectural and Design).

Trükis ilmunud 2003. aastal.

Prantsusmaa:

Ministeeriumide vaheline avalike ehitiste kvaliteedimissioon:

avalike ehitiste kvaliteet (Inter-ministerial Mission of Quality in Public Construction: Quality in Public Construction).

Trükis ilmunud 1999. aastal.

Riiklik kampaania arhitektuurikvaliteedi toetuseks (National Campaign in Support of Architectural Quality).

November 2002 kuni juuni 2003. Kultuuri- ja kommunikatsiooniministeerium.

Vt: <http://www.aimerlarchi.culture.fr/>

Rootsi:

Framtidsformer – arhitektuuri, vormi ja disaini tegevusprogramm

(Framtidsformer – an Action programme for Architecture, Form and Design).

Viitenumber: SOU 1998:117. Trükis ilmunud 1998. aastal.

Saksamaa:

Riiklikud arhitektuuri ja ehituskultuuri alased algatused (The national Architecture and Building Culture Initiative):

1. aruanne Saksamaa ehituskultuuri olukorrast – situatsioon, areng ja soovitusel. Trükis ilmunud 2002. aasta mais Bonnis.

ISBN 3-87994-061-4.

2. aruanne Saksamaa ehituskultuuri olukorrast – informatsioon, argumentid ja ideed. Ilmub trükis 2005. aastal.

Informatsiooni saamiseks vaadake: www.architektur-baukultur.de

Soome:

Soome valitsuse arhitektuuripoliitika (Finnish Governments's Architectural Policy).

Trükis ilmunud 1999. aastal.

Šotimaa:

Šotimaa arhitektuuripoliitika areng (The Development of a Policy on Architecture for Scotland).

ISBN: 1-84268-094-3.

Trükis ilmunud 1999. aastal.

Taani:

Taani arhitektuuripoliitika (The Danish Architecture Policy).

Trükis ilmunud 1994. aasta mais.

Märkused

¹ Vt loetelu raamatu lõpus, et saada viiteid olemasolevate riiklike tegevuskavade kohta.

² Nõukogu resolutsioon nr 2001/C73/04 (EÜT).

³ Et saada rohkem teavet, vt Internetis: http://europa.eu.int/comm/lisbon_strategy/index_en.htm

⁴ Komisjoni teatis nr KOM(2003)238 (lõplik).

⁵ Komisjoni teatis nr KOM(2004)002.

⁶ Euroopa Liidu Nõukogu dokument pealkirjaga "Mitmeaastane strateegiaprogramm", trükis ilmunud 2003. aasta detsembris, dokumendi nr 15896/03.

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus nr 1600/2002/EÜ.

⁸ Ehitussektori iga-aastane tegevusaruanne, välja antud Euroopa Ehitustööstuse Liidu poolt 2003. aasta septembris.

⁹ Samas.

¹⁰ EÜK kohtuasi C 267/99, Adam.

¹¹ Nõukogu direktiiv, 10. juuni 1985, mis käsitleb arhitektuurialaste diplomite, tunnustuste ja muude kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide vastastikust tunnustamist ja mis sisaldab meetmeid asutamisõiguse ja teenuste osutamise vabaduse kasutamise hõlbustamiseks (85/384/EMÜ).

¹² Komisjoni teatis nr KOM(2002)499 pealkirjaga „Enam teaduslikke uurimistööd Euroopas: 3% poole sisemajanduse kogutoodangust”.

¹³ Euroopa ehitustegevuse uurimistööde, arengu ja innovatsiooni nõukogu: www.eccredi.org

¹⁴ Lisainformatsiooni saamiseks vt nõukogu veebilehte aadressil: www.europa.eu.int/comm/enterprise/construction/index.htm

¹⁵ Komisjoni teatis nr KOM(2004)60 (lõplik).

¹⁶ Komisjoni keskkonna peadirektoraadi nimel juhatas seda töörühma Euroopa Arhitektide Nõukogu.

¹⁷ Direktiiv 2002/91/EÜ.

¹⁸ Kirjutamise ajal ei olnud lõplik arv kättesaadav.

¹⁹ "Euroopa ehitustegevus – peamised arvanded 2002", välja andnud Euroopa Ehitustööstuse Liit (FIEC).

²⁰ http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp/ppp_en.pdf

²¹ KOM(2003)755 (lõplik).

²² Vt regionaalpoliitika peadirektoraadi veebilehte aadressil: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

²³ Vt URBACTi veebilehte aadressil: <http://www.urbact.org/srt/urbact/home>

²⁴ Vt regionaalpoliitika peadirektoraadi veebilehte aadressil: http://www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

²⁵ Samas, vt ka keskkonna peadirektoraadi veebilehte aadressil: http://www.europa.eu.int/comm/environment/index_en.htm

²⁶ Vt linnakeskkonna strateegia ettevalmistustööde kohta: http://www.europa.eu.int/comm/environment/urban/preparatory_work.htm

²⁷ http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docoffic/official/reports/som_en.htm

²⁸ Komisjoni teatis nr KOM(2001)428 (lõplik).

²⁹ Komisjoni teatis nr KOM(2002)275(01).

³⁰ Institutsioonidevaheline kokkulepe seadusloome parandamise kohta, dokument nr 2003/C321/01.

³¹ Komisjoni teatis nr KOM(2003)238 (lõplik).

³² Komisjoni teatis nr KOM(2002)208 (lõplik).

³³ Euroopa Parlamendi resolutsioon nr P5_TA-PROV(2003)0572, vastu võetud 16. detsembril 2003.

³⁴ Komisjoni teatis nr KOM(2004)002 (lõplik).

³⁵ KOM(2002)119 (lõplik).

³⁶ Direktiiv nr 85/384/EMÜ.

³⁷ Rahvusvahelise Arhitektide Liidu kokkulepe professionaalse arhitektipraktise rahvusvaheliste soovituslike standardite osas, vastu võetud Pekingis 1999. aastal.

³⁸ ISBN 2.930164-00-x, see raamat on tõlgitud mitmetesse keeltesse ning see on olnud Euroopa Liidu kodanike arhitektuuriteadlikkuse suurenemisel oluliseks mõjutajaks.

³⁹ Nõukogu resolutsioon nr 2001/C73/04 (EÜT).

Euroopa Arhitektide Nõukogu liikmesorganisatsioonide nimekiri

Organisatsioonide nimetused on antud tähestikulises järjekorras iga maa ametlikus riigikeeles

AUSTRIA	Bundesammer der Architekten und Ingenieurkonsulenten www.arching.at
BELGIA	Conseil National de l'Ordre des Architectes www.ordredesarchitectes.be Fédération Royale des Sociétés d'Architectes de Belgique
EESTI	Eesti Arhitektide Liit www.arhliit.ee
HISPAANIA	Consejo Superior de los Colegios de Arquitectos de España www.arquinox.es
HOLLAND	Bond van Nederlandse Architecten www.bna.nl Stichting Bureau Architectenregister www.arhitectenregister.nl
IIRIMAA	Royal Institute of the Architects of Ireland www.riai.ie
ITAALIA	Consiglio Nazionale degli Architetti Pianificatori, Paesaggisti e Conservatori www.archiworld.it
KREEKA	Technical Chamber of Greece www.tee.gr Association of Greek Architects www.sadas-pea.gr
KÜPROS	Cyprus Architects Association
LEEDU	Lietuvos Arhitektu Sajunga www.alas-architektai.lt/
LUKSEMBURG	Ordre des Architectes et Ingénieurs Conseils de Luxembourg Section Architectes www.oai.lu
LÄTI	Latvijas Arhitektu Savieniba www.architektura.lv
MALTA	Kamra tal-Periti
NORRA	Norske Arkitekters Landforbund www.mnal.no
POOLA	Stowarzyszenie Architektow Polskich www.sarp.org.pl Krajowa Izba Architektow www.izbaarchitektow.pl
PORTUGAL	Ordem dos Arquitectos www.oap.pt
PRANTSUSMAA	Conseil National de l'Orde des Architectes www.architectes.org Union Nationale des Syndicats Français d'Architectes Syndicat de l'Architecture www.syndarch.com
ROOTSI	Sveriges Arkitekter www.arkitekt.se
SAKSAMAA	Bundesarchitektenkammer www.bak.de Bund Deutscher Architekten www.bda-architekten.de Vereinigung Freischaffender Architekten Deutschlands www.fa-architekten.de Bund Deutscher Baumeister www.baumeister-online.de
SLOVAKKIA	Slovenskej Komory Architektov www.komarch.sk
SLOVEENIA	Zbornica Za Arhitekturo In Prostor Slovenije
SOOME	Suomen Arkkitehtiliitto Finlands Arkitektförbund www.safa.fi
ŠVEITS	Conférence Suisse des Architectes www.csa-archi.ch
TAANI	Akademisk Arkitektforening www.arkitektforening.dk Praktiserende Arkitekters Rad www.par.dk
TŠEHHI VABARIIK	Ceska Komora Architektu www.cka.cc
UNGARI	Magyar Eépítész Kamara www.mek.hu
ÜHENDKUNINGRIIK	Architect's Registration Board www.arb.org.uk Royal Institute of British Architects www.riba.org
Vaatejaliikmed	
ACCEE	Kesk- ja Ida-Euroopa Arhitektide Nõukogu
BULGAARIA	Union of Architects in Bulgaria www.bulgarianarchitects.org
RUMEENIA	Ordinul Arhitecților Din Romania
TÜRGI	Mimarlar Odasi

